Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШОАТТА, 1 ДЕКАБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 144 (7022). ◆ Мах 3 кап.

ДИКА КЪАХЬЕГАШ ЧАКХДАККХА ШУ!

ТУРПАЛА БРИГАДЕ

«Шелковский» яхача племзаводера Социалистически Къахьегама Турпал Наурды Ахватович Эсмухамбетов керте латта бригада карара пятилетка дерригача хьокхамаша дий шера кхоачанъе аьнна декнача шин деша да хилар. Бригадо леладеча жерчий Iула тIера диллача цIенача ткан 0,2 тонн, с пхе шера планах лаьрхIачул 7,2 центнер дуккхагIа тха даьккхад.

Дйъ шера тIехьара къоастабе ха хиллалца хьалхехьабб низ бола, упахцIена 3058 Iахар, пхе шера планах лаьрхIача 3644 Iахара меттел. Цул совгIа, Турпала бригадо дукха шераш хьалхагIа дена дика Iоахарий хьалкхеду тIехьара къоастабе ха хиллалца. Дийна болаш оэеча хIера Iахара долал массела а 29—30 килограмм хул. Уж тайпа Iоахарий хIалзалца цхьанне а икедаьдац.

Карарча пятилетка дийлагIча шера районе дикагIболча ка леладерех я Наурды Ахватовича бригада. ТIехьара къоастабе ха хиллалца хьалихебабб 942 Iаьхар, хIара бIаь жийна тIехьа — 140, тIаьнийцача декхарашна лаьрхIача 125 меттел. ХIара устагIанна тIера 9,1 килограмм тха даьккхад. Цу цифраша тIехьашка — бригада хIара члено чIогагIа, хьинар тIадахийта хьийта къа: вокхагIволча жаIуно, цуи воIо Нурунтурсуна, вешиi воIо Курус, цуи сесаго Сакината.

Е. ВАСИЛЬЕВА.

Ер цхьайтталагIа шу да «Чечингушводстрой» яхача управленна чуйоагIача Аргунерча ремонтно - механически мастерске В. Узуева электросварщик волаш къахьега.

Цу юкъа цо хьагойтад ше товза специалист хилар. Шийна ховр кхо ца деш дIалу кагирхоша.

Узуев Вахас ше а карерзалы массехк смежни професси. Цунна дика хов токара, слесара, мотористa говзалаш. Массе хана технически знаней боарам лакхбеш, хови долчох кхоачам баь Iеш оамал яц цун.

В. Узуева хьинаре дакъа лоац коллектива общественни вахаре. Из ва шнй лоIаме йолча халкъа дружина командир.

СУРТА ТIА: Узуев Ваха.

З. АМЛИЕВА сурт.

РАПОРТ ЛУ РЕСПУБЛИКА ИНДУСТРЕ

ЦХЬАЙТТА БЕТТА ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ

КПСС XXVI съездех цул тIехьагIа хинача КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхоачаш а еш цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяр дукха шерра социалистически ях а йоарнаь, Нохч-ГIалгIайчен индустре болхлоша 1984 шера цхьайтта бетта план 28 ноябре кхоачашъяьй продукци мaьхала икхаран изделий дуккхагIдоаланал тайнаш хьадарах.

Бутт чакхбаллалехьа потребителашка йоахаргьа ялнал совгIа 38 миллион сомал тIех тайп-тайпара продукци. Цхьайтта бетта программа кхоачашъелга Iалашдьд мекхдаьттахоша, химикаша, машинашъерашна, гIишлой индустре промышленности, хьун, лу чакхйоахача, аьтача, кхачан промышленноста, цхьадолча кхьча довкъой болхлоша.

Цхьайтта бетта план тIеххоачашъяьй мехкдаьттах газ якхара, мехкдаьтта химе цхьайола продукци, машинаши оборудованийн, гIишлой материалаши, халкъа эша дуккха товараш хьадаран мaьхала дахарах.

Индустре дуккхача доакъошка сакъенний производства дегIахара техникаш, тоаделнад кертера технико-экономически хьоккаш, хакъенней общественни производства эффективность.

Кхоачашъеш я халкъа эша товараш дуккхагIа дикагIеи хьадера нартен правительствен еша программа. ДIадахача шера цу хинна нийсдича 4 процент дуккхагIа арахийнад уж.

Ях леладеранна юкъе хьалха я Ленина ордена долча «Грознефть», СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника», «Промавтоматика» яхача объединенеш, «Союзнефтеавтоматика» ВНИО яхача опытно-экспериментальни, «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни, цементни, «Чечингсельстрой» яхача треста аьткабетонни конструкцей, дуккхача кхьча заводий коллективаш.

Керда техникеи прогрессивни технологии производствона юкъехкхьар, производствон къахьегами дикагIа вIаштIехьбаккхар бахьан долаш тIеххоачашъяьй къахьегама оасарде лакхъяра задани.

Нохч-ГIалгIайчен индустре болхлоша, шоаш даьха толамаш дIачIоагI а деш, шоай къахьегама низаш тIадерзаду 1984 шерен бIарчача цхьайтталагIча пятилетки заданеш толаме кхоачашъяра.

ТЕХНИКА КИЙЧА ХИЛИЙТА!

ГIУЛАКХ ТЕССА ДИТАЧА

Шаьлхой кхайкарал хьалдоацаш, бIаьстанга техника кийчъяра керла декхараш тIа а ийца къахьеги ба республикерча дуккхача колхозий, совхозий, «Сельхозтехникан» «Сельхозхимен» районашкарча объединенеш механизаторашъ мастерской болхлой.

Дукха ха йоацаш тхо хилар МагIалбикерча «Алханчуртский» совхозе. Кертерча инженера Цуров Мурада кабинете хьалтеха йоалл техника кийчъяра графин. Бакъда, из кхоачашъяра тахханалца хьадаьр геттара кIезига да укхаза.

Еррига а боахаме цIенхаштта тоае езаш тайп-тайпара 60 трактор я. Графиках царех дукхи а дуккхагIъяраш укх гурахьеи Iайн тоаль яха лаьрхIа я. Масала, укх шера йиълагIча квартале тоае еза 19 трактор, царна юкъе бархI ДТ-75, цаI К-700, цаI К-701 а йолаш. Квартала хьалхара ши бутт чакхбаьннаб. Цхьобакъда, тахханалца тоаль цхьакха трактор яц совхозе.

— Трактористa Льянов ТIахIира МТЗ-80 тоаль яьнка, боля мишта бу хьана даьтта доацаш латт, — дувц М. Цурова. — Цхьа трактор «Сельхозтехника» Сунженски районерча объединене тоаль цита я...

Шин бетта—ши трактор! Цу боларах мица тоаль ергья вокхаш? Иаь трактор мара яц тоае совхоза мастерскешка хьаъуйоалаь а. Болх бара кийчъяьи йIоахъяьа яц мастерскеш. «Укхаза Iай ара санна шийла хул, хIаьта аьхки бане санка йIайха хул...», — яхаш, беташ бу болхлоша.

Совхозе йоацаш йолча 30 пех шийтта комбайн а графиках укх шера тоаль дIаоттае езаш я. «Хьатоае моттиг йоацаш латт уж...», — бехкалза гIерт совхоза кертера инженер.

Цо хьадувцачох, техника тоаяра вIашагIъеллача бригадана юкъе ба моторист Хамхоев Махьмад, слесараш Бекмурзиев Макшарип, Мартазанов Зарахмет, Хамхоев Веслам, токарь Хамхоев Або.

Тракторaш, комбайнаш, юртбоахама инвентарь тоаяра, кхашкарча белхашта кийчъяь дIаоттаяра лаьрхIа бригадаш, звенош вIашагIйохкара, техника бIаьстанга кийчъеча болх берашта юкъе социалистически ях леладяра, дикагIа болх бераш морально а материально а белгалбахара хьалаш чIогIIдара приказаш хьахьоккар дийхача, уж доацаш хилар совхозе.

Дукха балхаш да боахама бIаьсти кхоачашде дезараш. Укх шера аьб ца еш дика ээар гентар кхаш да аха дезаш, ши ээар совгIа гентара тIа дIае еза бIаьстан култураш. Цу тIа дIатIатохал дIайийвача хIамашта Iуналделга. Гурехьеи Iайи тепшаме техника кийч ца йича, хьаннахьеи дикеи чакхдоахилургдац уж балхаш.

Иштта хьалашка бIаьстанга кийчо яра декхараш, уж кхоачашдеча болх берашта юкъе социалистически ях леляре, цар алапи дукхагIа хилийтара, яхье нотбаьинараш белгалбахара де дерхIараш тахханалца дIадовзийтадац механизаторашта, мастерской болхлошта. Цу лоархIамеча гIулакха уж оарцагIбахабац. ХIаьта из дерригa укх шера сентябре де дешаш дар. «Совхоза кулгалхоша из дьдац.

Цу дерригох гуш да кхашкарча бIаьстан балхашта техника кийчъелга «Алханчуртский» совхозе геттара эсала леляга, из гIулакх боахама кулгалхошеи специалисташеи тесса леладелга, график оттайча кхоачам а хинна уж багIията. Кхетадеш дац цу дешашта юстара совхозе партком хилар а.

Кхы дикагIа делац бIаьстанга техника кийчъелга районерча кхьа боахамашка а. Цу хьакъехьа РАПО тха къамаьл хилар «Сельхозтехника» объединене МагIалбикерча объединене председателца Б. А. Льяновцен РАПО керттерча инженерашца I. Маршевцен.

— БIаьстан балхашта техника кийчъяра деша шозза боахамий керттера инженераш вIашагIтоха деача, вIаштIехьа ца доалаш дисад тхо, уж хьа ца бахнар бехьан доалаш, — йоах цар. — Укх шера чIогIа ниакъаьа лел районерча боахамашна техника тоаялга. Шин совхоза кулгалхоша мара техника тоаяра хьашта эшача оаттадаьга заявкаш а елац. Цхьадолча боахамашка болх баь хинна техника дIаотуаль а баьмабац. Долча беса аьнча, хIанз дIадоладийна мара дац районе тракторaш а кхьйола машинаш а бIаьстанга кийчъяра балхаш...

ХIаьта, эггара хьалхарча даьлъ уж ма бий ханнахьа кхашкарча балхашта техника кийчъяра балхаш хьинахьа вIаштIехьа а царна тIахьожам лоттабе а декхарийла бараш. Гуш да из декхар цар а боахамий кулгалхоша а кхоачаш ца делга.

ИнъагIча квартале районе тоаль дакха езача 84 тракторах, де мел дезар даь тоаль яьна массехк трактор мара яц. Уж а сводка тIа хьахьекха а яц. Укх шера IV квартале техника тоаяра план кхоачаш ца еш йисар кхерам болаш да гIулакх.

Цу деша цIенхаштта уйла е а шоай декхар кхоачаш ца дераншара мол деха а доагIа парте райкомон халкъа депутатий Совета исполкомон.

А. ХАРСИЕВ.

Иердача шера кхашкара балхаш чакхдахара юрта боахама техника тоаль яккхара Шалински района «Сельхозтехника» «Сельхозхимия», совхозий механизаторашеи инженерно-технически болхлошеи даь кхайкарал хьоабалдеш хьал а даьца, техника тоае дIаболабеннаб «Нарановский» совхоза болхлой. ХIаьта эггара хьахха шоай тракторaш тоае болабенарашта юкъе ба Дидигов Сарбиек, Озиев Алисхан, Дудургов Руслан, кхьбараш. Слесарии гIулантах дика кхеташ хиларах цар аьттув боал чоалхане доала балхаш шоай де. Цудукъа вIаштIехьа доал ханал хьалха техника тоаль яккха.

С. СУРХОЕВ.

СУРТА ТIА: техника тоаеш боахк механизатораш (аьрдехьара аьттехьа) С. Дидигов, А. Озиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТОЛАМЕ IАНГАРА ДАХА ДОАХАН

Селхан КПСС обкоме хилар «Доахач Iангара дахара леламах. 1984—1985 шерарча Iаь замалаьа хьайбай продукташ дуккхагIа яхарахи эдарахи» дола дош дувцаш хинна КПСС горкомий, райкомий хьалхарча секретарий, горрайисполкомий председателий, министерствай, ведомствай, агропромышленни комплекса предприятейи организацейи кулгалхой совещани.

Совещани хьайийллар КПСС обкома хьалхарча секретара вов. В. К. Фотеева.

Дувцача дешах лаьца информаци яьр КПСС обкома шоллагIча секретара вов. Д. Г. Завгаева.

Совещане белгалдаьккхар, доахан толаме Iангара дахара тIаберзабаь партийни организацешa боккха организаторски политически болх беш хилар. Ма дарра аьнча, еррига колхозашка, совхозашка Iа доаххихига вIаштIехьдаккхара, доакъарех пайда эцара, кхьдарашта хьада оттаь планаш кийчъяьй. Белгалдаь гIулакхаш чакхдоахаро республикага йиш хулийтаргьй совзйе Iай дехкачул дуккхагIа пачхьалкхена ге дулл шура, фуаш, доkха. Цу гIулакх мел эшар да.

Цхьабакъда, дика вIаштIехьа хетац цхьацаболча районашка хьайбай продуктивность лоххлуш, хьайбай продукци йоалхьхилеи эшлгеи лаьгIлуш хилар.

Министерствай, ведомствай, колхозийи совхозийи, агропромышленни комплекса чуйоагIача кхьча предприятей кулгалхошта тIадожадьд доакъере хIара килограммах юта хьалур тар ма лу дуккхагIа хургдолаш, дас санна пайда эцилга, доакъарий ница учет лелаелгеи тIахьожам лоаттабелгеи. Кхьтiа а гIулакхаш чакхдаха деза еррига хьайбай помещени, оборудовани, хьатIадоагIа наькъаш, энергетически боахам дикача хьал тIа хилийтара.

Къаьстта боккха лоархIам бе беза хьайбаш бакъахьа лоаттадареи царна лерттIа Iувал дарея. Массе метте хьайбаш леладара технологи йизза кхоачашъергйолча, тар ма лу дуккхагIа Iаьсий хьахалийтар доахавеи коа тIарча оалхазарийн продуктивность лакхлуга Iалашдар дукьа се доахан шоай метте хулийтаргдолчен царех пайда дикагIа эаргболчен тайпара вIаштIехьдаккха деза гIулакх.

Совещане белгал ма даьккхара, Iа доаххийтача доахана ханданза теркаш тIалоаттабе беза партийни, профсоюзни, комсомольски организацей, халкъа депутатий Советий оагIонгахьара. Духхьал фермашта тIаберзабе беза хIанз массово-политически болх. Коллективашка партийни группайн партоганизацейн лоархIами вайшин лакхъяьа яргыш. Фермашка къахьегама ях лелаергйола хьал оттаде, совнаца доаттараш дIа ца дохийташ продукци дуккхагIа яхара тIехьара хьалхалаттарий болам массане а хьаллоацаргбола гIулакх де деза. Кхетамца пайда эца беза кхетам бала шиз кхоачача яхьах, шин сменагIа болх бу режим, поточно-цеховой система, коллективни подряд санна йолча къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессивни формаша из чIоагI а еш.

Толаме Iа доаххилга Iалашдара беча идеологически, политико - кхетама балха тIа моттиг хила йиш яц дахьсача тIахьехамашта. Керттердар — ях хьаддан шера дIахахайнаеш хилар, хьалха латта опыт сихха дIайоарналр. Коллективашка уналсIеша идейно - нравственни хьал вIаштIехьдаккхар, къахьегамех бытеи хьалашца дувзадеина наха ярарани эшаралы шоай ханнахьеи дизза тераадар. Уж декхараш кхоачашдеча боккхача лоархIаме хила езаш я массови информаци еррига средстваш — кепайозув, радио, телевидени.

Н. ПОЛЯКОВ.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро ший артIанарча заседане йийца а йийца, йиза могайир новкъоста К. У. Черненкой Великобритане лейбористски парте лидерца Н. Киннокаца хиннача къамаьла итогаш. Укхаза белгалдаьккхар Англе политически вахарера лейбористски парте лоархIам дикка лакха хилари Советски Союзаи Великобританенеи юкъера гIулакхаш дика дегIааахара цу партешара контакташ лоархIаме хилари.

Къаьстта кертагIбаьккхар оборона система, моллагIа дола ядерни герз британски территоре тIара дIа а доаккхаш, ядерни йоацача кIийлен тIа хьае лерхIаш йолча лейбористски парте оборонан кхерамзлени дешашта йолча программаца дувзадоена новкъоста К. У. Черненкос дийцарий лоархIам. Цу тайпара йола программа кхоачашъелга чакхдоаккхе СССР шийна декхар тIаэцаргдар Великобританена духхьала ядерни герз ца тоха, хIаьта из кийча хургъяр СССР европейски даькъа тIарча гаьна яхара ния юкъера болча шин ракетий английски оагIово йоахаь дIаьньа ядерни ракеташ миссел дола дакъа дIадаккха а физически доход е а.

ДIагойтар, болхлой болавон дерригача прогрессивни, демократически, машара тIехьарча низацеи тIема кхерам дIабаккхара гIулакха юкъе хьинаре дакъа лацар, къестаде деза ха хьатIакхьача дола дешаш машареи халкъий кхерамзлени хьаштанка кьежа конструктивни, шийсон кIийлен тIа къестадера новкъостал дар хIанзарча дунен халкъацита юкъерча хьало тIагIертта дIадехарах тешаш хилар.

Хьежар Австрийски Республика федеральни канцлер Ф. Зиновац официальни визитах Советски Союзе вара, новкъоста К. У. Черненкой цунна хиннача къамаьлех, новкъоста Н. А. Тихонова аьлча переговорех, новкъост А. А. Громыкон Австре мехкашкарча гIулакхий министра Л. Грацеи вIашагIбеттабаларах хьахинарий итогех долча дешага. Шин оагIонна юкъерча гIулакхий дешайн дунен халкъашта юкъерча актуальни проблемайн хьакъехьа австрийски кулгалхоица хетараш вIаши дувцаш хиннача къамаьлаша шено а йоацаш новкъостал дергда Советски Союзое Австреи цхьана леладу гIулакхаш шина оагIонна пайдана долча тайпара, европейски а дерригача дунен а машаре хьаштаьна хьежка дIахо дегIахара. Политбюро белгалдаьккхар, шиь мукъара демократически Австри юкхаметтоаттарахи цо диллача нейтралитета статус тIалцарахи долча пачхьалкхен Договора кIийлен тIа латта Советски Союзаи Австренеи юкъера гIулакхаш дикка а хинна хилар а хIанз долаш хилар а тайп - тайпара общественни строй йолаш дола мехкаш дика гIулакхаш а леладеш машаре цхьана дахара хьакъехьа масал да.

Политбюро дийцар Тюменски областо мехкдаьтта дакхкара йола планови заданеш кхоачашъелга Iалашдарах дола дош. Белгалдаьд тюменски мехкадаьттахой балха эффективность лакхъяраи Малхбузен - Сибирски мехкадаьттаи газеи комплекса предприятешна йолаш йолча резервах пайда ийбелга тоадаран деза хьадда дола гIулакхаш. Хьаллаьцай Тюменски областе мехкадаьтта даккхара дола производственни пизалаш совдаха «Башнефтен» «Татнефтен» объединенеш предприятейи организацейи низаша гIо дара даькъера парте Башкирски Татарски обкомий инициатива.

Дийцар КПСС делегаце Румынски коммунистически парте XIII съезда балха юкъе дакъа лацарах болча новкъоста В. В. Щербицкен Монгольски Халкъа Республика хьахилар дIакхайкадаь 60 шу дизара хетадаь цIей дездеча советски партийно-правительствени делегаци хиларах болча новкъоста В. В. Гришинен даь хоамаш. Могабиьб делегацеша баь болхи вовал долча партей а пачхьалкхеий а кулгалхоица советски викалаша даьча къамаьлий итогаш.

Политбюро ладийгIар СССР Лакхехьарча Совета делегаце Вьетнама Социалистически Республике, Лаосски Халкъа Демократически Республике, Кампуче Халкъа Республике аьча официальни доттагIала визитех болча новкъоста В. И. Долгих информацега. Белгалдаьккхад, Iалаьмате дикача атмосфере дерригача дийцача делаи хьакхехьара хетараш дизза цхьатарро долаш чакхдийна визит болча хана новкъостаца Ле Зуанаца, Кейсон Фомвиханаца, Хенг Самринаца хиннача къамаьлаша, цу мехкий парламентий делегацешца хиннача переговораца Вьетнамацара, Лаосацара, Кампучецара Советски Союза вошал тIехьара доттагIал чIоагIа долга хьахьекха хилар. Политбюро кертагIдаьккхар, социалистически прогресс бахьан, къаман суверенитет лораяра, Къулба-Малхбузерча Азе машари кхерамзлеи бахьаи Индокитаярча цу мехкашка лоаттабу къовсам КПСС, Советски пачхьалкхено дIахо йодача хана а хьаллоаргхилар.

Могаиьй новкъоста В. И. Долгих Деле Инде премьер-министрца Р. Гандеца хиннача къамаьла итогаш.

КПСС ЦК Политбюро заседане дийцад вай мохк социально - экономически дегIабоалабарца, социалистически доттагIлеи барти цхьоагIон дIахо чIоагIъярца, Советски Союза машара тIаерзальча арахьарча политика шиь чакхбаьнхарца дувзадена дешаш.

IАЛАМ ЛОРАДАРА ОБЩЕСТВА РЕСПУБЛИКАНСКИ ОРГАНИЗАЦЕНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Iалам лорадара тIаберзабаь боккха болх барех а Ерригроссийски Iалам лорадара общество хьаь 60 шу дизарца дувзадеина а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Ерригроссийски Iалам лорадара общество Республикански организацена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 ш., 29 ноябре.

Республикански Iалам лорадара общества юххьанцарча организацешта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамота ялара дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республике гонахьара го лорабара тIадерзадаь гIулакхаш вIаштIехьдовхачея чакхдоахачеи хьинаре дакъа лацарах а Ерригроссийски Iалам лорадара общества хьаь 60 шу дизарца дувзадеина а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамота лойла:

«Ассинский» совхоза юххьанцарча организацена;

«Красный молот» завода юххьанцарча организацена;

политехнически техникума юххьанцарча организацена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 ш., 29 ноябре.

Ня. Ю. Ю. Баагиевна, Л. Д. Лазебнена, М. У. Умарова Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамота ялара дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республике гонахьара го лорабара тIадерзадаь гIулакхаш вIаштIехьдахараи чакхдахараи юкъе хьинаре дакъа лацарах Ерригроссийски Iалам лорадара общество хьаь 60 шу дизарца дувзадеина а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамота лойла:

Баагиев Юнус Юсуповича — Iалам лорадара йолча Грозненски района общества бехктокхамеча секретара;

Лазебный Леонид Даниловича — «Грозненский рабочий» газета отдела заведующена;

Умаров Мухадин Умаровича — Нохч-ГIалгIай госуниверситета ботаника кафедра заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 ш., 29 ноябре.

Кхоьча материалий чотагIа

Бурувдеттарий дош

Кхомбара фондаш вIашагIтоха а кхоьча хIамай чотагIа шера шин дийнахьа болх ба а лаьрхIа мехка хьалха лаьттача предприятешка дIаболабаьи КПСС ЦК Политбюро заседане ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос нийса лаьрхIаи боле патриотически болам. МагIалбикерча бурувдеттараште юкъе хьахкарчарца къобалбаь хьалхьацаб Г. Г. Попхадзе начальник волча бригадерча мехкдаьтта лехараша.

Массе а хана социалистически яхье хьалха лаьттарий мугIарашка йоаш хьайоагIа из барт-цхьоагIо йола интернациональни коллектив.

Бригадин подрядах болх беш ба бурувдеттараш. Цудукъа къаьстта чIоагIа йоахо еш леладу укхаза буруь тохарге дIадодечуи кхом бара, балха хаиахи техникаи дукхагIа пайда эцара гIулакх. Из хьагойт укх шера хьалхарча итт бетта бригада беьча белхага хьежача.

Пайданеча балха ха бIаь процент йолаш къахьийгад цо укх шера. Юкъера лаьрхIача бетта цхьан станока 290 метр кхочаш буруь тохад. Вешта аьлча, цу хьоккамех ши пхи кхоачашъяьй бригадерча мехкдаьтта лехараша. ХIанз шоаш болх беча 21-ча скважине буруь тоха болабелча дена бIаьхзараш сома маьхь электроэнерги, довгор, реагенташ кхоьй цар. Планах лаьрхIа хилчул 300 ээар совгIа сом кIезигагIа де сквагине буруь тохара балхашка дIадахар.

Материалий кхом бара тIеха лоаттабеча къоасаме хьинаре дакъе лоацаш бе бригадера берригa болхлой. Царна юкъе а къаьстта дика болх берца белгалбаьнна ба бурувдеттараш Минасов Юрий, Шевлов Александр, Бателов Заурбек, Андреев Павел, цар гIоначаш Савицкий Борис, Жариков Василий, Цицкиев Ибрахьим, Шаповал Николай, дизелист Габисов Рамазан, слесарь Моисеев Виктор, оператор - коллектор Захарова Валентина, кхьбараш.

— ХIанз кхоара тIехьа мирнача социалистически яхье дакъа лоацаш а тха управленерча еррига бурув тохача бригадий коллективаш, — дувц УБР начальника С. А. Таниревa. — Ух хьара тха бурувдеттараша кхоьй 190 ээар сома маьхa тайп-тайпара хIамаш. Цо таро лу тхоьна кхоьча материалий энерги чотагIа бархI дийнахьа болх бе.

ХIамашта кхом бара тIехьа тIа коллективна яьрхача социалистически яхье хьалхарча моттига болаш хьабоагIа Галаев Iаьла, Попхадзе Гурами, Бедалов Юрий керте болча бригадашкара бурувдеттараш. Царна юкъе а хьалха ба Г. Г. Попхадзе бригадера лаьттачи чекни тахкараш. Кхоьча материалий чотагIа бIаьрча бетта болх бе шаргIа бе уж укх шера.

А. БАСИЕВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

АЙБЕ ЮРТСОВЕТА ЛОАРХӀАМ

Нохч - ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо ший аргӀанарча заседание дийцар КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленумо дӀадийхарашка хьежжа Назрановски района Экажевски халкъа депутатий Совето ший полномочеш чакхьахара беча балха ирантинах дола доп.

Совето ший территоре тӀа керттера уйла тӀайохийт комплекси экономически социальни дегӀаухилга Ӏалашдара, производства эффективность лакхъяра. Кхачая программа кхоачашгъяра, бахача наха деш дола гӀулакхаш тоадара, цар хьал-торон культурен лакхъяра дешашта.

Юрта Совета территоре тӀа я 8 эзар гаргга саг вахаш йола юрт, «Экажевский» совхоз, 4 школа, берий беш, 2 библиотека, амбулатори, аптека, буэзама отделени, промкомбинат, ялат оха хьайра, гӀишлошъю организаци, «Сельхозхимие» района объединени, 9 тика, бытовой гӀулакхаш ду комплекси приемни пункт. ЦхьайтталлагӀча пятилетка шерашка лакхъеннай Совета территоре тӀарча «Экажевский» совхоза экономически потенциал: цун доалахьа да 6800 гектар сонгӀа дӀадуур а долаш, 7708 гектар лаьтта, 1200 сонгӀа беннан, коартолий хрийлаца.

Юрта Совето дика терко ю совхозна производства, кхайн фермайн продуктивность лакхъяра, техниках, минеральни удобренеех рационально пайда эцара, граждани гӀоина дола боахамаш дегӀадоаладара беча балха тӀа ноаккъостал ду.

Уж дешаш хан-ханнахьа дувц Совета сессешка, исполкома заседанешка. Совхоза кулгалхоша сиха теркал а йийя, чакхьяха йолаю Совета решенеш, хьаллоац массазарча комиссей, депутатий рекомендацеш предложенеш.

Дика беркат доал производственни программа кхоачашъяр духьа совхоза къахьегамхой оарцагӀбахара юрта Совето беча организаторски балхах.

Совхоза болхлой къахьегама, быта, салаӀара хьалаш дӀахо тоадара беш болх ба. ЛерттӀа производственни культурно - бытовойи хьалаш вӀаштӀехьдахаро гӀо ду кадраш шоай балхаш тӀа чӀоагӀъяллийтара. Механизаторашцеи хьайбаш леладдерашцеи бизза кхоачам баьб боалама. Укх тӀеххьарча 3 шера шоай совхозе болх бе сецав школаш чакхьяьха 42 саг, цига къахьегаш ва лакхаре юкъера специальни образовани йолаш вола 23 специалист. Юрта Совето, совхозо гӀо ду граждани шоай доалахьара гӀоина дола боаламаш дегӀадоаладара. Доалхьар, бешамаш аха техника тел, ноаветеринарии ноаккъостал ду.

Юрта Совета лоархӀам дика лакхбеннаб социально-культурни гӀирсаш хьалдара дальрье. Совхозен ший территоре тӀарча кхьча предприятейн низаш оарцагӀа а доалаш, пагиаетия хьайоаейча деш юрта хьалдаьл шишша квартира йола 9 чуӀа цӀенош, юрта Совета эдани, 200 моттиг йола аккхара кинотеатр, гӀашой шин тӀий тилад, 12 километр газопроводи 3 километр хин проводи йиллай, н. кх. дӀ.

Политико-кхетама балха боарам лакхбера, къахьегамхошта патриотически интернациональни кхетам балара, общественни порядок чӀоагӀъяра тӀадерзадаь гӀулакхаш чакхдоах юрта Совета исполкомо. Дика традици а хинна дӀадоладенад «Экажевский» совхозен Кьулбаседа - ХӀирий АССР Пригородни района Ленина цӀерагӀча колхозен коллективашта юкъехула вӀашагӀкхетараш, «Хьалхарча боала», «Хьалхарча цӀоана» цӀейш цхьана деадела, социалистически яхьа итогаш елга.

Ший полномочеш чакхьяхара юрта Совето бизза лайла эц организационно - массови балха тоарӀех. Эттара тӀехьагӀа хеирача Совета исполкомо ший гулье езаш хинна сессеш ерригаш а гульяьй, цига дийцад юрт экономически социальни дегӀайоаладара лоархӀамегӀа дола дешаш. Сессеш кийчъеча дакъа лоац массазарча комиссеша, специалисташа. Хьархархой наказаш кхоачашдара бе безаш бола болх бу. Совето кхоачашде аьнна дӀайийцача 18 наказах 14 кхоачашдаь даьннад.

Наха кхетам баларца, правопорядок лорарца юрт хоаьярца а газнашца баьпара ярца а незаенна йола проблемаш граждани сходашка юц.

Дукха хӀамаш даьд юрта Совето, хӀаьта цун боах бӀарча хьанйпача дика лаьрхӀаб республика Лаккхехьарча Совета Президиумо. Баккъар аьнча, цхьадола кхоачамбаркарш а да цуй балхаша.

Совето лерттӀа уйла тӀаяхийтац сессеш кийчьяра, цига депутаташа хьнарегӀа дакъа лацара, критикен самокритикен йоаркаяра. Совета сессешка, исполкомен массазарча комиссейн заседанешка дувца уеттадеш дола дешаш кийчлеча депутаташ дукхагӀа юкъеоар. Совета исполкомо дика вӀаштӀехьъьянхаиц сессешка депутаташа тийнача предложенейн замечанейн учет, царех де дезар ший хинахьа дий даккхаш.

Граждани шоай доалахьара гӀоина дола боахамаш дегӀадоаладара йолча шоай торонех хӀана а кӀезига пайда эц Совето, совхоза кулгалхоша.

45 боалам ба юрта шоай доалахьа бежан · доацаш, Шортига къестаду юрт тоаяра, юрта мола хий хилийтара дешаш. Кхоачамбоацараш да просвещение, культура, медицински гӀулакхаш дара дальъе. Юртарча ихав школе бераша бӀайха кхача хулийтиага вӀаштӀехьдаьккхадац, царех шиъ школе буфеташ яц. Юрта бахача нах лоткъабе а боагӀаш леткъабу амбулаторе болх. Совета исполкомо, совхоза кулгалхоша лерттӀа чуӀеча моттигий, бытовой хьалаш вӀаштӀехьдахац къонача специалисташта — лоракта, хӀаьта из бахьан долаш медицински кадраш совцац юрта.

ХӀанз а дӀадаьккхадаш правопорядок, советски законаш дӀадехараш телхадела. Боньонаш телхаярца къовсам лоаттабара кхоачам болаш оарцагӀбахац депутаташа юрта общественность. Нохч - ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий Экажевски юрта Совета исполком декхарийла даь ук а кхьдола а ший балха тӀара кхоачамбоацараш дӀадаха.

КПСС ЦК ОКТЯБРЬСКИ (1984 ш.) ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

РЕКОНСТРУКЦИ ЦА ЙИЧА ЯРГЪЯЦ

«Чеченингушмелиоводхоз» объединене а республика хинбоахама организацеша а дукха балхаш даьд хий декха латташ аьсамлахара. ЦхьайттаьлагӀча пятилетка дагь шера эксплуатаце юкъе доаладаьд 4,5 эзар гектар керда хий декха лаьтта, реконструкци яьй 4,8 эзар гектара тӀа хий декхаш йолча къаеннача системаш, капитально кийдаьд 3,7 эзар гектар кулаш дола лаьтта. Бакъда, иланашка хьежача кхоачашде дезаш дола балхаш дукхагӀа да. Халахете а, шоай декхарех доархӀаьяц республика мелиораци хинбоахамен министерство, «Чечингушводстрой» яха управлени.

КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеша юрта боахама къахьегамхой декхарийла баьб хий дуллаш долча латташка хьалхеш йолча культурий хьувкъам просетах хиаа боегӀар а хулийташ лакхбе. Таханарча дийнахьа тха объединенеа, чуболхаш йолча дукхача совхозаша хий декхаш долча лаьттаех на боагӀаре пайда ийцац. Цу гӀулакха эттара хьалха бехке ба цуф кулгалхоша специалистеши. Дукха ахча а дӀадахийта хьалъь хин системаш йоллаше а геттара лоха ба чубахьаш бола хьувкъам. ВӀалла да йиш йоацаш гӀулакх да Ӏалама хьалаш цхьатарра а долаш вӀашъюхе ухача совхозех цхьаьраша хий дуллача лаьттан тӀара хьувкъам лоха болаш культураш хьалкхеяр.

Иштта, Наурски района «Советская Россия», «Авангард» яхача совхозешка хӀара гектара тӀара 60 центнер а йоаккхаш чуайиай комсаш, хӀаьта цу района Ленина цӀерагӀчея «Северный» яхачи совхозашка — шоаза кӀезигагӀа. Хий декхача лаьтташ тӀа комсаш, ялатех доакъарен культураш хӀара шера дика хьувкъам Гудермески района «Новогрозненский», «Восточный» совхозашка. ХӀаьта цига санна йоакхо ца ярах, лерттӀа доал на дарах «Черногорский», «Комсомольский» совхозашка хьувкъам эсала болаш хьалкхеш культураш. Цу тайпара масалаш доахаде йиш я республика кхьча районашкарча боахамех а.

ХӀана нийслу цу тайпара гӀулакхаш? Уж нийслу ший хинахьа а доагӀача бесса а дегӀайоагӀача хӀаманта хий ца диллара, агротехнически боккъонаш дӀадехха тайпара ерриге технологически операцеш йиза чакхйоахаш да хиларах. Дика хиндац дӀадуш дола фу, ший ханнахьа минеральни удобренеш а теха хьььдац лаьтта. Лазараш ца деттадалийтара а эше йола хӀамаш ца хилийтара а де дезаш дола гӀулакхаш дац, оасарапа хьалдикъе хул ихаш.

Ла йиш йоацаш во деладу хий декха лаьтташ Малгобекски района боахамашка. Хий декхаш 4704 гектар я цига, хӀаьта цох 2,6 эзар гектара тӀара дар лаьттан вӀалхарча турбашна гӀодла хий дехкаш да. Не система хьалъяьй 1964 — 1968 шерашка, дукхача шерашка лелаяьй из тоа ца еш. Иштта тесса лелаеш йола хин система геттера чӀоагӀа телхай, дукхача моттигашка турбаш диллхай, кӀезига яц пайдана йоацаш дӀаьнна гидравлически задвижкаш а. Хин система хьалъль хиннай догӀа хьасапе хий детташ йолча ДДН-45 яхача агрегаташца хий деттаргдолаш. Уж агрегаташ заводашка ара ца деца а ноанеӀера тӀара дӀаяхьа а дикка ха я.

Цул сонгӀа, цу района боахамашка хин системана доалдеш лаьрхӀа дийша бола инженераш-гидротехникаш хиннабац. Хий декхаш долча лаьттаех пайда эцаргболча тайпара балхаш вӀаштӀехьа ца дахарах Г. Ахриева М. Горькен цӀерагӀча, «Назрань» яхача, «Алханчуртский», «Малгобекский» совхозашка укх шера хӀара гектара тӀара 10 — 15 центнер мара яьхац комсаш, хӀаьта ялат — 15 — 17 центнер.

ДӀахо йоача хаац хий детташ долча лаьттан тӀара тешшаме дикка хьувкъам хьалкхебара хӀана цига йолча система реконструкци е оттадаьд. М. Горькен цӀерагӀча совхозе кхи тӀа хьалъеш латт йоккха хин система. 4 эзар гектар хургда цига хий детташ дола лаьтта. Дикка дукхагӀа хургда хий деттаг дола кхаш «Алханчуртский» совхозе а. 1990 шу хьатӀакхачалехьа района ерригача совхозашкарча дӀакъайла йолча хин системана реконструкци яь янна лаьрхӀад.

Цу хьакъехья дукха балхаш де деза. Уж чакхдахьа даларта а ца хьеяаш шоай йолча таронех, пайда эца декхарийла ба боахамий кулгалхой. ХьатӀакхачар аьнна хет мелиораци хинбоахамен министерстве цу районе шоай служба Ӏоаллае езаш йола ха. ТӀаккха дукха динагӀа дӀагӀоргда цигара деррига балхаш.

Бригадин метод шерагӀа юкъейоалае декхарийла ба боахамий кулгалхой. ЛерттӀа къахьегаргдоаца боахлоцаш дӀадаха деза хий декхаш дола лаьтташ. ТӀаккха дукха дукхагӀа хургба кхашнара чубахьа хьувкъам.

Хий детташ дола лаьтта леладеш болча къахьегамхоша чӀоагӀа раьза хинна тӀаийцад КПСС ЦК октябрьски Пленумо колхозийн совхозийн чура оросительни система хинбоахамий организацей баланса тӀа яккха оттадар. Цар дукха дикагӀа вӀаштӀехьдаргда йоагӀ-йоагӀача хана из тове, долче, лаьттех бизаргӀа пайда эца, хӀара боахам проектин кьувкъамга а кхоачарг болаш.

А. КУРИЕВ,
«Чечингушмелиоводхоз» яхача объединене керттера инженер — мелиоратор.

Мишта кхоачашду декхараш

Керда наькъаш лехаргда

Кхачая программа кхоачашъеча укх шера дика дахьа юкъедахьа шоашта кагӀгӀдаларо боккий бу тха совхоза къахьегамхой.

Кхаш леладераша планал 3,6 центнер дукхагӀа ялат чудера хӀара гектара тӀара.

Дукхи тхан даккхара лостам болаш я тха совхов. Цудухьа хьайбаш Ӏаьгара дахара тоъал доакъар кийчдара укх шера къаьстта теркам тӀабаккхийтар оаха. Шердир доакъара культураш дӀакхаш. ВӀашагӀъехнар лаьрхӀа йол, силос, сенаж кийчъяра механизированни отрядаш. Шера план 2560 тонн йолаш йол 2800 тонн Ӏалашйир, хӀаьта силос план 18800 тонн йолаш 19130 тонн кийчйир.

ХӀара хьайбена 17 центнер доакъара единица кхоач хӀана. Хьайбаш Ӏаьгара дахара меаал доакъар хӀанзалле Ӏалашдаь хиннадац тха боахаме. Из деррига цхьоалагӀчех шоллагӀчех класса а ду. Цу гӀулакхо къаьстта гӀаддуг тхо.

Доакъар Ӏалашдеш доккха дакъа лаьцар механизаторашa М. Эльсанова, В. Золина, А. Асуева.

Укх шера тӀайна социалистически декхараш тодаме кхоачашдера оарцагӀбаьннаб хьайбаш лелаяераш. Шера план 580 тонн йолаш, печахьаккхина хӀанзале 580 тонн гаргта дуах дӀаденнад. БелгалдаккхагӀа, дукха дӀадена ахкел дукхагӀа дола хьайбаш боармал тӀех тоадена хинна хилар. Цу гӀулакхо 250 эзар сом гаргга пайда бир совхоза. Из толам баннийтараш я втгара дьахка шалуй М. Арсанукаев, У. Гадаев, Б. Ахмаева керттe хаттача бригадай коллективаш.

Ер шу чакхдала кхы а бутт ха йисай. ХӀаьта а хӀанзале аьча хтого хьахьонх планагӀа дийрхӀачул къахьегама оасарле 2 процент лакхъеннилга, юртбоахама продукци шикхарга дӀадохийтар 1,5 процент лохденнилга. Цу гӀулакхий чотагӀа хӀанзале 247 эзар сом пайда хиннаб совхоза.

Экономически социальни дешаш комплексно кхоачашдеш хилара ноаккъостал ду декхараш иштта дика кхоачашде. ХӀаьта карагӀдаьначох кхоачамбаь Ӏе дага а дац тхо. Юртбоахама продукци алсамъяккхара хӀана а дукха тароаш я совхове. Лаьтта хьаьдара, тоадара, дикагӀа йола опыт балха юкъекхуллара, коллективни подрядагӀа болх бу бригадаш. Звенош дукхагӀа вӀашагӀйоккара чотагӀа алсамбаккха лерхӀ оаха гектара тӀара чуэца хьувкъам. ХӀаьта хьайбай Ӏулаш тоедеш, 400 — 500 килограмма дӀакхоачаш доахан дорстадеш, рационаш хьалоха хьайбаш кхабарал сонгӀа, доакъара ма хулла кхоа беш болх бе лерхӀ.

Укх шера итт бетта баьча балха итогех Сунженски района Сийлен улга тӀа яьккхар совхоза коллектив. Тха боахам вӀашагӀбеллача хана деш ца хинна хӀана да из. ХӀаьта хӀанзчул тӀехьагӀа оаха къовсам лоаттабергба республика Сийлен улга тӀа йоаккхаргӀолаш толамаш дахар духьа.

...«ТӀехьатетта йиш йоацаш дола декхар — хьайбаш боахамера дика тенденцеш дӀачӀоагӀъяр, на сихагӀа детӀаахара хилалла дарг мел доалар дар. Эттара хьалха доахана продуктивность лакхъе еза вай Ӏулий дикал тоаярен доакъарий база хоадамболлаш чӀоагӀъярей накъаца», — аьлар КПСС ЦК октябрьски Пленуме къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос. Уж дешаш массе хана дагалоаттадергда тха совхоза коллективо.

В. УЛУБАЕВ,
Сунженски района «Серноводский» совхоза керттера агроном.

«Сунжанефть» НГДУ участкашта юкъе лархача социалистически яхье хьалха латт мехкадьтта кийч а деш, дӀаяхийтара йолча участка коллектив. Цул сонгӀа, дукха балхаш ду цо химически реагенташ дӀаоттаь лоаттаяра йолча эксплуатаце обвязка еш, мехкадьттана термохимически обработка еш.

Цу даькъе деча балхаш тӀа къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба коммунистически къахьегама ударникаш, слесараш Евлоев Ӏумрий Ӏийса, Бобрыш Владимир Никитович, газоэлектросварщик Захарук Владимир Прокопьевич. ХӀара сменагӀа норма 125 — 130 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) слесарь І. Валоев, газоэлектросварщик В. Захарук, слесарь В. Бобрыш.

Н. ПЛИЕВА сурт.

Агрохимикий гӀулакхаш

ТӀадоагӀача шера чуэцаргболча хьувкъама лаьрхӀа республика «Сельхозхимия» объединеней механизированни отрядаша кхашка дӀайихьай 1,2 миллион тонн гаргга органически удобрени. Цунах 800 эзар тонн кхашка йиллай. Минеральни удобренеша хьаьдаьь 175 эзар гектар лаьтта, комплексни агрохимически окультуровани яьй 3,5 эзар гектара тӀа, хӀаьта 4,5 эзар гектара тӀа культурно-химически балхаш даьд.

Ма эшша Ӏалашбир республика юртбоахама къахьегамхой гурахье юв культураш дӀаюача хана кхай тӀа тассара хилалза яргӀоацача шийна фосфор доача минеральни удобренешца. Уж тайпа удобренеш а тӀохаш яьдехь 110 эзар гектара тӀа дӀаде деааш хиннача, 140 эзар гектара тӀа ялат дӀаде вӀаштӀехьдалийтар цу гӀулакхо. Къаьстта дика чакхдаьхар уж балхаш Гудермесски, Назрановски, Шалински районашка.

Гурахьа дӀадийнача ялата минеральни удобренешца подкормка е йолаьй Грозненски, Шелковской районашка. Бакъда, из доархӀане болх чакхбаккхара массанахьа цхьатарра дика йоакхо яц боахамий кулгалхошеи специалисташеи.

Доакъар дикагӀа хилийтара а цхьаьна кероприятеш чакхйоах. Масала, республике кийчъьйча силосах 40 процент карбомидаш кхьйола химически консервантаци теха еллай.

Шерра дӀахьош да мистача лаьттанта известковани яра, балхаш Урус-Мартановски, Шалински районашка. Цкьабаккъда, Советски, Веденски, Ножай-Юртовски районашка сихлуш бац из де.

Агрохимически комплекса деррига балхаш сихен кхиеп чакхдоах. 1983 шера толаме къахьегарах КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦӀе байракх сийлен диплом деннача Назрановски района Ӏерча «Сельхозхимия», хӀаьта Шалински, Надтеречни, Шелковской районашкарча «Сельхозхимия» объединеней коллективаша.

Б. БАРКИНХОЕВ,
«Чечингушсельхозхимия» объединене председатела заместитель.

ХИЙ ДИЛЛАРА ЙОАКХО ЯЦ

«...Вай хӀамаш дӀадаш йолча майдай дукха доккхагӀдола дакъа дика доаца Ӏалама-климатически хьалаш долча, йоккъал уеттача моттигашка ма дий. Иштта хьалашка тешшаме хьувкъам чукхахьара ма хулла кӀезига оза хьарцбаьннача хаоттакхо юрта боахама еш йола плинии», — аьлар КПСС ЦК октябрьски Пленуме ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос.

Цу гӀулакха фу ду Сунженски районе? Юртбоахама культурашта хий диллар геттара во леладу укхаза. Укх шера план 6000 гектар йолаш, ноябрь хьатӀакхочаш 2783 гектара мара хий дилладац, е соакх цу юкъа диллалц хиннача 30 процент кӀезигагӀа. Цун бахьанаш дукха да. Царех цаӀ — мелиораци хинбоахамен министерства Гарланов Шамсудина кулгалду Сунжера ПМК ший декхарех лоархӀа ца яр. Укх шера 1 июнь дена тӀаоагӀача шера 1 апрель хьатӀакхачалца 190 километр хий доагӀа каналаша сантараш цӀенъе, 56 гидросооружени тоае езаш хиннача, ноябрь бутт хьатӀакхочаш 31 километр мара цӀеньъяь яц, хӀаьта гидросооруженех 23 мара тоаьяц.

— ХӀана, каст-каста йоачаш хувача хана, наналаш сонгараши цӀенъе вӀаштӀехьдаргдац. Уж балхаш хӀанчул тӀехьагӀа март бетта мара дӀадоладе йиш хургъяц. ХӀаьта биса болх цу цхьан бетта ПМК-ена бе карагӀдоале таьаш а я. Нагахьа сена бой а из во бергхиларах нисйо яц,— йоах Сунженски РАПО гидротехника Дзангиев Хизара.

Лаьттан кӀал турбаш а яхка Кирова цӀерагӀча колхозе 390 гектара тӀа, XIX партсъезда цӀерагӀча колхозе 826 гектара тӀа хий дулларгдолаш система хьалъяр 1977 шера. Цхьабакъда, ЧИВС-а № 7 йолча ПМК-ас стандартах йоаца турбаш яхкарах цу системах пайда эца йиш яц.

Сунженски района дукха лаьтташ да Алханчуртски атагӀе. Царна ма эшша хий дилла вӀаштӀехьдалац цигарча канала чу Навсарерча АМООС-о тӀеххьарча хана хий кӀезига лоаттадаьндаь. Кхашка хий дӀачудерзадара цу канала тӀа 18 — 20 шу хьалха хьаль карташ я. Дукха доагӀача хана царешача атта дӀачудерзаду хий, цхьабакъда, хий кӀезига доагӀача хана пайдана хилац уж.

Кхашка хий диллара план районо кхоачаш ца ярах бехке цхьадола боахамаш а да. Масала, «Путь к коммунизму» яхача колхозе — 2130 гектар лаьтта да хий дуллаш. Цхьабакъда, цох кӀезига пайда эц укхаза. Гурахьа дӀайийнача культурашта чудуийташ планагӀа 1800 гектара тӀа хий дилла дезаш хиннача, 851 гектара тӀа мара дилладац, из болх вӀаштӀехьбаккхара колхозе лелаеш инженер-гидротехники ваь гидротехники воллаше.

— Фу бахьан долаш нийсденад из? — хаьттача:

— Гурахьа юв культураш дӀае лаьтта кийчдара а уж дӀаера а болх тхоий а районе кхьча боахамашкара йоалаьча К-700 маркаш йолча яьь тракторца бе лаьрхӀадар оаха. Цхьабакъда, цунах гӀулакх хилиза. Ехар ерригаш а. ХӀаьта цар дакгатеяш Краснодарски крае мара вай республике тоаеш яц. Из бахьан долаш царна меттa дӀаоттае хий дуллачара а кхы тайпа балхаш дечара а ТӀераяха йийзар гусеничне тракторaш, — йоах колхоза керттерча агронома А. В. Поповас. — Бакъда, кхай тӀара мукъальлча хий тоха бийсанна оттае йиш яр уж. Из гӀулакх де вӀаштӀехьдаьнзар, шин сменагӀа болх бе механизатораш ца тоъандаь. Цудухьа карагӀдаланзар хий диллара план кхоачашъе.

Хих хӀара шера иштта во пайда эцандаь дукха ялат дус чу ца дахьаш. Масала, хий декхача лаьтта хӀара гектара тӀара 36 центнер гаргга фуальньа хьаккӀаш чуера цу колхозе укх шера, хӀаьта уллув йолча Ленина цӀерагӀча колхозе — 56,6 центнер.

— Ленина цӀерагӀча колхоза хьежкӀаш лелаераш каст-каста хьожар лаьттанца мел тӀоадал я. Из лохьелча цу сахьате хий дилла доладора. ХӀаьта «Путь к коммунизму» колхозе из дацар. Хий ший ханнахьа тохадар. Из бахьан долаш хьувкъам а кӀезигагӀа хилар, — йоах Дзангиев Хизара, цу гӀулакха маӀал деш.

Лоацца аьлча, Кхачая программа кхоачашъяра вай мехка беррига болхлой тӀагӀертта къахьегача хана, хьувкъам алсамбаккха йиш хулийташ йола таро — лаьтта хий диллар — пайда ца эцаш йитар ла йиш йоаца хӀама да.

М. ХАМАТХАНОВ.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ КЪОВСАМА ФРОНТАШКА

КРИЗИСО ХЬЕРЧАВЕР МАЛАВ?

СССР-е болх беш хиннача ший корреспондентаща деттар непатеха арадаьнннад «Юнайтед стейтс ньюс энд Уорлд» яхача американски журнало «Россера революци: миштай из чухьара» аьнна керте гӀолла даь йоазув а долаш. Белгала аьлча, цар дийцад, 1917 шера Октябрал тӀехьагӀа дӀадахача шерашка наьха гӀулакхашка, уйлашка, самалашка цхьаккха тайпа хувцамаш хилара-цахилара хьажъехьа. Журналисташта хетачох, хувцамаш шеко йоацаш хиннад. Советски нахе «боккъонца хет, коммунизма толам баьннаб аьнна... Советски Союзе Ӏалаьмате чӀоагӀа общество хьаьй коммунизмо. ЧӀоагӀали тешами — уж дика шш хӀама да, бакъъар аьдча, советски наха эттара чӀоагӀагӀа хам берашш...»

Цу гӀулакхо сов чӀоагӀа сахьувзадеш хиннад США-рча белгтеӀларча гӀозарий. Шоай хьаштаста бола кхерам лоархӀ цар дерригача дунен тӀарча къахьегача адамийт марксистско-ленински идеологе тӀехь-тӀехьа дукхагӀа ета влияниеха социализма позицеш чӀоагӀъярахи.

Исторически дегӀаахара делампа дувзаденна шоеш вашарах нийсхал яяха, укх тӀеххьарча итт шера ерригача капитализмана тӀаккъьача кризисах гучальнна верда нзераме тенденцеш кхатоха дагахьа Малхбузен империалистически гӀозараша, эттара хьалха Рейгана администраце. 80-гӀа шераш доладеннача юхье социализма мекнашта духьалара тийша балхаш дика чӀоагӀдара тӀабераба вакъ лаьцар, идеологически атакий ирал Советски Союза тӀа а ераяь.

Цу тайпара, СССР-ен социалистически содружества вокха мехкашнен экономика дегӀаахара хӀанзара проблемаш капиталистически боахама системерча кризисни хьалоаша тарье, плановои экономика эффективни ца хилярах, хӀаьта капитализма мехкаш юкъедерзадеь йола экономически кризис цхьатарьрча боараме социалистически обществана а тӀаэтта хиларах нах тешабе гӀерт буржуази фальсификатораш. Масала, Колумбийски университетерча Эрсий института директора Маршала Шульмана йоах, советски экономика чӀоагӀа хете а. СССР-е Ӏилма-промышленни потенциал дегӀаяр капиталовложенеш алсамъяхара чотах хулаш да, къахьегама овсарле лакхьялара чотах а ца хулаш. Нагойски университета профессора Фукудзи Тагуте а, «ХӀапаарча социализма экономика» яхача японски экономиста Кэйиэй Сатос яздаьча книжко яхар хьал а лаьца, иштта тенденцеи сурт уеттаду советски экономикана доай дара система. производствана доал деча болхлоша дакъа лацара моральни материальни стимулаш яц яхаш аьлдитта доарицу. «Авторитарни планироване консерватизма» хьалъехьа хабар дувц французски политолога Жан Мари Шевес керте гӀолла даь претенциозни йоазув а долаш йолча «Реальни социализм» оалаш йолчун кризис» яхача статья тӀа.

Лоаца аьлча, буржуази фальсификаторашка ладийгӀача, Советски Ӏачтахьалхен экономика хӀадаькхулача дӀакхьачай, «хӀаьта из кӀалхарйоакхаяурга боланш цхьа хӀама мара а дац «паргӀатача предпринимательствана» юха тӀаяхар.

Хьадувла фантазна хьожаргда вай. ШоллагӀча ал даьхкерча 30-ча шерашка, СССР-е социализма лардаш схьача данала, нийсача вай кьаман доход 80-гӀа шераш доладуш 21-аза хӀана хиннаяц аьнна дукхагӀа хинваяр, хӀаьта промышленни производство — 34-аза хӀана хиланзар аьнна, алкха абсолютни цифрашца йоккхагӀа хиний СССР промышленни производство, укх тӀеххьарча итт шера Англий Францин цхьана хьайийача, хӀанз цар йолча промышленни производствана нийсса я. 15 шера юкъера лаьрхӀача хӀара шера юртбоахама продукци алсамьякккхара темпаш а наптта дакхагӀа я вайнига Малхбузен чӀоагӀа дегӀадальхкача дукхача мехкашначул.

Вай яхачох ца теша тарду эттa даьра да шоала-м, экономикера хӀанзара хьал 50 шу хьалха хинначупа нийсдеш. ТӀаккха хӀанз иштта датт гӀулакх? Хьажаргья вай. укх тӀеххьарча шие шера советски экономика дегӀаяра темпаш дунен керттера капиталистически держава — Америка ВӀашагӀкхийтта Штаташ — дегӀаяра темпашца нийсъеш йола даинеш. Масала, цу юкъа СССР-е къаман доход 19 процент хӀаша хиннаяц аьна йоккхагӀа хиннай, хӀаьта США — алх процент. СССР-е 18 процент дукхагӀа хьаьяй промышленни продукци, хӀаьта США — цхьа процент мара яьяц; СССР-е индустрера къахьегама овсарле 14 процент лакхъеннай, хӀаьта США — кхо процент мара еннаяц. Хаттар отт: сихагӀча темпашца экономика дегӀа хьая кхувл, хӀаьта, мадарра аьча, цхьан метте хаттар малав?

Иштта мара тхы бакъ дац вай юрта боахам дегӀаахара плаваш «юкъагӀйисай» яхаш дувцар а. Кхьметтел американски специалисташа а. Масала, Канзасски университетерча Г. Шеффера (Советски Союзах долча яйс книжка, цу даькъе «Советски юрта боахам: экономически дегӀаухача по доацача даькъа мах» яхача книжка а, автора), укх тӀеххьарча итт шера хьувкъам гулбара даннеи анализ а яь, хьаьекхад, СССР-е юрта боахам дегӀабоалабара дайбе доккхий толамаш даьха хилар. Цо йоах, йоккъал бахьана долаш хьувкъам ца хиннача шерашка хийтача тайпара толам баьннабеце я, чубена 175—180 миллион тонн ялат план юкъагӀйисар лаьрхӀа йиш йолаш вӀалла а дац. Советски Союзе бахача наха хӀара сага сих лоархӀаш дуа дуах дукхагӀа да Норвеге, Итале, Грецие, Португале, Испане, Японе, Израиле дуача дукха боарамал.

Кхетадеш да, шоай экономика дегӀаяр сов хоадеш дувца лаьрхӀа вай доацилга. Цу дегӀаахаре йола хилоноша кхоачамбоацараши КПСС-а бӀаргагуш да. Цо кийчъяьчеи хӀанз чакхйоахаш йолчея Кхачан, Энергетически, Ӏилма-техническа кхьча программаша йиш хулийтаргья вай юртбоахама производство чӀоагӀа дегӀаеца халъе боахама сектор а яь дӀаоттае, къахьегама овсарле айе, экономикане ду доал тоаэ, шоай низ ма кхоачча болх бе наьха дог оттийтаргдолаш йола моральни материальни стимулий пайданагӀа йола система юкъейоалае.

Исторически опыто тешал ду: социализме сага духьа болх беш я экономика, сого экономика духьа а ца беш. Структурни хувцамаш деча хана къахьегамхой хьашташ теркалдир, иевоаккхаш бола къахьегам цӀ лелабар, тешшаме хьабе болх хилийтар, кхьдараш — уж деррига хӀамаш социалистически боахама система белгалагӀа йола сагӀоа. Капитализмо санна мамогта дукхагӀа пайда бара принцип юкъе а ца йоалаеш, социализмо дегӀакхуа тӀатӀа дукхагӀа нийлуш долча наьха творчески хьинарах, производствана доал деча юкъе цар шерра дакъа лацарах, общественни гӀулакхаш тоадалар лоаш уж хиларах латташ дола керттера ниваш стимулаши.

ХӀаьта 70-ча шерашка кӀоарга кризис лайна йолча капиталистически системах лаьца аьлча (цу гӀулакхаш къахьегамхой хьалашта хӀанз а тӀехьа чӀоагӀа ӀатъӀаш да: алхха дегӀадаьхкача капитала мехкашка вӀалла хьабе болх боацаш 35 миллион гаргга нах ба), СССР Ӏилмий Академе дунен экономикан дунен халкъашта юкъерча отношенейн Институто 1990-чен 2000-чен шерашта даьча лоархӀамех, из хьалагӀа а санна кӀоаргга спадаш, кризисаш, депрессеш хулача хьалашка дегӀаухаргья. Капиталистически экономика дегӀаяра темпаш 50—60-ча шерашкарчул лохагӀа хургӀолаш я.

Иштта я социалистически строй вочa сагӀоарахьара гойта гӀертача буржуази фальсификаторий хабараш харцдеш йола фанташ. Вахаро ше, исторически практико харцду классови противнико хьадагалуваш дувцараш. Дунен социализма позицеш чӀоагӀа а тешаме я я.

Стеган МОКШИН,
исторически Ӏилмий кандидат. (АПН).

КIОАРГАГIА ДОВЗА ВАХАР

НГIАССР журналистий Союза ялхлагIа съезд

Самардийнахьа Грозне кепайоазон ЦIагIа хилар НГIАССР журналистий аргIенара ялхлагIа съезд. Отчетни доклад йир республикин журналистий Союза правлене председатела, «Грозненский рабочий» яхача газета редактора Д. К. Веаугле.

Вай парте, советски халкъа вахарерча лоархIамеча событешца, тIеххьарча хана тIайIийьча партийни решенешца белгалболаш хиннаб республика творчески союза, беррагача журналистий болх. Кхаь шера баьча цу балха итогехи хьалхашка латтача декхарехи дийцар журналистий съезде.

Парте XXVI съезда а цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий а решенешна, новкъоста К. У. Черненкой указанешна хьежжа шоай болх вIаштIехьбоаккхаш, уж кхоачашъяра нийсаш оарцагIдоахаш хьабоагIа кепайоазон, радио, телевидене болхлой, авторски актив. Коммунизм хьалъяра лоархIаме дола, овлангара дешаш дикагIа дIахьокха, наха кIоаргагIа довзийта гIерташ дукха къахьег республика журналисташ; творчески союзо а цун организацеша а.

Республикански, городской а районни а газеташа, телевиденен радиоси кертера теркам тIабохийт экономика проблемаш ювцара. Кхечана Энергетически программаш кхоачашъяра тIехьа къахьегия коллективаша лоаттабу къовсам дIахьокхара, уж лоархIаме декхараш кхоачашде къахьегамхой оарцагIбахара.

ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка республика халкъа боахама дукха доаккхош дегIадаьхад, боаррaме болх беш да, бакъда, хIаьта а боахама балха юкъе кIезига дац кхоачамбоацараш, дийна дисараш. Уж дешаш къовсадеча хаддаза влияни а в партийни боалампй органашта цу даькъе новкъостал де а дезаш а массови информацеи пропагандин средствий.

Цу даькъе дукха болх бу «Грозненский рабочий» яхача газето. Цхьан хана хьалхалаттарех хиннача Грозненски районерча «Советская Россия» яхача колхоза кхоачамбоацарашта чIоагIа критика еш яр газето кепатеха «Доал ца дарга дIадаха миллионь» яха статья. Газет дешараша чIоагIа могеш хилар «Алапи ядача дийнахьа балха тIера валар», «Оршот ди — хала ди» яха, кхыйола материалаш.

Общественни рузкъа кходара, цун хьурмат дара, доагIача тайпара цунна доал дара дукхагIа теркам тIабохийташ материалаш шийна оагIонаш яIа кепатт «Ленинан некъ» яхача газето. Хадданов пропаганда ю, шерра дIайовзийт хьалха латта опыт, бе-башка ца хеташ. хIамана доал доацаш болх берашта критика ю.

«Сердало» газето чIоагIа теркам тIабохийт къахьегаш бола нах, цар дика тIулакхаш дувцара, болхлошка, ахархошка шоаш къахьегача моттигашкара кхоачамбоацараш, ешараш дувцийтара. Шу гаргга ха я газето цу тайпара материалаш «Волхлочун уйлаш», «Вай — производства дай» яхача рубрикашта кIала кепаетта.

Экономика дешаех йола материалаш кIезига кепаеттац городской районни газеташа, дукха ювц телевиденен радион передачашка.

Докладчика а къамаьлаш даьраша а дукхагIа теркам тIабахийтар балха тIехьа долча кхоачамбоацарашта, белгалдир уж дIадахара наькъаш.

Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара дешаьца журналисташа дукхагIа теркам тIабахийта безаш хиларах, цу балха юкъе къаьстта бокха лоархIам болаш интернациональни, атеистически, нравственни кхетам балара дешаш хиларах дийцар докладчика а.

Къамаьлаш даьча НГIАССР яздархой Союза правлене председатела Е. В. Чебалина, «Ленинан некъ» яхача газета редактора Ю. А. Айдаева, Надтеречни районни газета редактора Р. М. Малиева, телевиденен радиовещанен комитета керттерча редактора А. У. Мальсагова. Цар къаьстта белгалдаьхар кхаьш хилдар, спекуляци, кхыдола негативни гIулакхаш доахна нах хьегучабаха а царна духьала лира къовсам лоаттабе а безаш хилар.

Кепатеха араьннхача моллагIча материала мах цуках юххера хьахулачунга, боалача пайданга хьежжа бу. Цулухьа докладчика а, къамаьлаш даьча «Сердало» газета редактора заместитела М. М. Хамхоева, «Грозненский рабочий» яхача газета отдела заведующе Г. А. Левина, «Деревообработчик» яхача дукхатираж йолча газета редактора Н. А. Лыковас, кхычар хьоахадир газеташ тIа кепаеттача материалех хьахулачох дола дешаш, критика яьча боахамий, ведомствай кулгалхошнара кхоачамбоацараш дIадахара де лоагIар чIоагIагIа хьадеха дезаш долга, критика чIоагIагIа а нийса а е езилга.

Докладчика а, съезде къамаьлаш даьча «Комсомольское племя» яхача газета редактора В. А. Литвиненкос, книжни издательства вокхагIволча редактора И. Ирисханова, кхычар дийцар Сийлахь-йоккхача Коталов 40 шу дизара кийчо еш беча балхах, кагирхошта патриотически кхетам белара де[illegible]

Къамаьлаш даьча съезда делегаташа хала а хеташ дувцар кепаетташ газеташ тIа араюла цхьайола материалаш, телевиденен радион передачаш идейни чулоацам лоха болаш, дувцача деша кIоаргга вIалла йоацаш хилар.

Уж деррига дешаш шийна теркама юкъмоттига лоаттаде деза 870 члел тувоагIаш йолча республика журналистий Союза правлене. Отчетни хана ялх пленум яьй правлене. Цига дийцал массови информацеи пропагандан средствай лоархIамеча декхарашца дувзаденна дешаш.

ХIара бетта бюро заседанеш яьй. Цига дукхагIа дийцад тIайIйца решенеш кхоачашъяра тIахьонам лоаттабара, дикагIа йола опыт дIайоржаяра дешаш. ХIана Союзе 24 юкхьанцара организаци я. Отчетни хана дика тоабаьб цар шоай болх. Бакъда, хIаьта а дукха да де дезараш, дукха я болх тоабара йола таронаш а.

Съезда балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир СССР журналистий Союза правлене члена Д. П. Поповича.

Съезде къамаьл дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара З. А. Яндиевас. Республика массови информаце средствай балха тIа дика дар а дийца, цо теркам тIабахийтар дувца дезача керттерча дешашта, журналисташ тIахьийхар хьинаргIа болх бе, вахар кIоаргагIа довза, цунах дикагIа язде.

Дийцача дешах боагIIаш бола соцам тIайийцар съезда делегаташа.

Съездо хержар НГIАССР журналистий Союза правлене керда состави ревизионни комиссий.

* * *

Правлене цхьоалагIча организационни пленуме цун председателалла хержар Д. К. Безуглый.

ВАЙ ПОАЛАХОЙ БОЛЧА

ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIЛУ

Сона хьалхашка улл Къулбседа-ХIирий АССР автономе 60 шу дизара хетадаь ухх шера 13-ча октябре араьннна Пригородни района «Ленина байрах» яха газет.

Цу тIа кепатеха доттагIала хетаь шийн корреспонденци «Чермен» колхоза цIи хезача звеньевойс, коммуниста Мацнев Зейта дIайолаю ухх дешашца: «Ха. Из сиха болаш я. Вай вахаре дукха хIама хувцалу из дIаяхарца. Хала да шовзткъа иттагI чел кховзткъалагIчен шерашкара гIулакхаш таханар дарашца диста, тарде. Хеталу, нах а цIаш ма бий, лаьтта а ше хиннар ма дий, аьна. ХIаьта наха юкъера доттагIал кхы тIа а чIоагIденнад, вIашш дагардар хоаш цхьа дезал а хиина дIаеттаб нах».

ХIаьта сон Зейта тхоайла доказаш долча итт шу совгIа болча хана цу юртарча колхозе цун хьахинаб дукха а керда доттагIий. Царна юкъе а Зейта эгара хьамсарагIа лоархIаш ва хIире Цаболов Тарас. «ДоттагIий — вежарий» оал царех цу юртэ бахача наха. ХIаьта, цу шипвена юкъера доттагIал ди тIехьагIа кхы а чIоагIлуш, шерлуш хьадоагIа.

Укх шера июль бетта дар из. КIаьден сатийсен евача пхьаш хозача сарахьа. ГIалгIай ахархочун Мацнев Зейта цIагIа шоай кеташца цхьана хьоашалгIа баьхкабар хIирийчен цIи хеза нах: Социалистически Къахьегама Турпалаш «Магнит» яхача завода фрезеровщик, КПСС Къулбседа ХIирий обкома бюро член Ногаев Федор, «Чермен» колхоза звеньевой, Къулбседа-ХIирий АССР Лакхехьарча Совета депутат Алагов Темирби, цу колхоза шоллагIча бригада звеньевой, «Знак Почета», «Халкъий доттагIала» орденаш лелаю Цаболов Тарас, торгаза слесарь, «Халкъий доттагIала» ордена кавалер Сашиев Михаил, Дезалий сайреве дакъа лоацаш бар колхоза председатель Газданов Тембулат, юрта Совета председатель Тангиев Исроапал, колхоза партиома секретарь Кусаев Борис, кхыбараш.

Цига хиннарашта вIалла а йиплургIоацаш безаме чакхьяьлар из сайре. ХIаьта нагахьа санна, цул хьалхагIа уж вIаши мара вIаши бовзаш хиннабеце, хIаьа цар истий а вIаши бова, доттагIал тосседеннад.

Дукхьал вай советски мехка мара хила йиш йолаш дац хьаьнал къахьега нах цу тайпара паччахьалкхен доккхача совгIаташца белгалбахар, мехка цIихеза бола нах мугIареча ахархочун цIагIа дожхача шуй тIа гулбелар. Шоай ирaзе вахар, чIоагIа доттагIал хестадеш цар деча къамаьлашца, декхача аппарашка дехадора МацневгIар кое.

Иштта я «Чермен» колхоза партиомох Чермински юрта Советох къахьегамхошта интернациональни кхетам балара юкъейоллаьча кердача формах цаI. ХIаьта ухх тIеххьарча хана дукхагIа юкъейхуна шига уж тайпа керда формаш. Юрта культура ЦIагIа кул доттагIалеи сайреваш, тайп-тайпарча къамах болча парте, революце, тIема, къахьегама ветеранашца вIашагIкхетараш. Юкъедоаладаьд хьалхара боал баккхара, доттагIала кха дIадера цIейш.

ШоллагIа шу да цу колхозеи цунна социалистически ях лелаеча Нохч-ГIалгIай АССР Назрановски района «Назрановский» совхозеи «доттагIалеи кхаш» дIадера цIейш чакхдоаха. Оркестро денадеча кхай уIа цхьана хьажкIаши коартолашн дIаетолалу хIирен гIалгIай. ХIаьта, цу кхай тIера чуйнача хьувкъазмах доагIа ахча Машара фонде хьоажаду.

— Цу цIейша, цу тайпарча кхыча гIулакхаша доккха гIо ду тхона наха юкъе беш бола интернациональни болх тоабе, царна юкъе чIоагIа доттагIал хьакхолла, — йоах юрта Совета председатела Тангиев Исроапала. — Укхаза тха юрта цхьан цIен дезал санна барттайна бахаш, колхозе оагIув оагIох а теха къахьегаш ба хIирий, гIалгIай, эрсий, гуржий, иштта кхыбараш. Цар цхьана къахьегаш дегIакхувд боахама экономикеи культуреи.

Укх шера а боккха хьувкъам чубенаб тха колхоза кхаш лелaдераша. Толаме кхоачашъяьй ка бола ялат паччахьалкхенга доахара план. ХIаьта, коартолаш йоккхара ихе шера план дидь шера кхоачашъяьй. Планал дуккха а дуккхагIа льхай хьажкIаш.

Уж толамаш доахача хьалха латт коммунисташ Цаболов Тарас, Тарноев Суламбик, Мацнев Зейт. Уж керте латтача звенонша хIара гектара тIара чуйнцай 300—315 центнер коартолаш. Царгара масал а эцаш къахьегаш ба берригa кхаш леладераш.

1968-ча шера дена колхозе звеньевой ва Зейт. Цу хана дена ший къахьегама толамаш совдоахаш хьа а воагIа. Колхоза яхашка болх беш волаш бовз цунна Цаболов Тарас. Алагов Темирби санна бола керда доттагIий. Цар новкъосталца бокъонца караерзаю коартолаш леладяра говзал. Царел а хьалха воал Мацнев. Иштта, из культура кхеча доккхий толамаш лахарах 1974-ча шера цунна лу «Знак Почета» яха орден. ХIаьта 1976-ча шера Зейта елар СССР халкъа боахама карагIдаьнчарий выставка дото медали цул тIехьагIа шоза гела медали. Иштта цунна еннай республика Лакхехьарча Совета Сийлен грамота а.

Дика звеньевой хиларна цхьана юкъарча балха а хьамаре дакъа лоац Мацнев Зейта. Къулбседа - ХIирий АССР Лакхехьарча Совета депутат ва из. Ший беррига кил, хьинар, кхетам дIалу цо харжархой наказаш кхоачашдаре.

— Укх шера тха звенос лелаеш яр 40 гектар коартолаш, иштта 17 гектар баьцадараш, — дувц Мацнева Зейта. Планах 840 тонн коартолаш паччахьалкхенга йохка езаш дар тхо. ХIаьта оаха уж ехай 1200 тонн гаргга. Коартолашн баьпаладарашн дIададаре ихе шера план укх шера кхоачашъяьй оаха.

Уж толамаш доахача хьинар кхо ца деш къахьегаш хиннаб Мацнева Марем, Муталиева Роза, Муталиева Зарема, дуккха кхыбараш. Верригаш 35 саг ва тха звенона. Цар массане а дика болх баьб.

Сона социалистически ях лелаеча са доттагIчун Цаболов Тараса звенос кхы а дикагIа толам баьккхаб. ХIара гектара тIара 315 центнер коартолаш яьхай цо, тха звенос яьхарел 15 центнер дукхагIа хул уж.

Айса бахкхача санна дика хет сона из толам цо баьккха. Вейта, тхо-м цIакха а хиннадац тхоайла котлаьлча новкъа хеташ. Цхьан шера из котваьлча, вокх шера со воал кот. ХIаьта, тхоайла эшшача вIаши гIоновкъостал ду. Из цхьаннахьа вахе-везаш хилча, со хьож цун звенога, ший аргIанна из са звенога а хьож.

Иштта цхьан цIен дезал санна барттайна къахьегаш а бахаш а ба «Чермен» колхоза лаьтта леладераш. Берригa а советски нах санна, КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленума решенеш, цига КПСС ЦК Генеральни секретара вов. К. У. Черненкос даь къамаьл дег тIара къобалдеш, дIахо йодача хана лаьтттанцара йоаха продукташ совъяхара керда таронаш лехаш ба уж хIанэ.

К. ЮСУПОВ.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМХОЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Паччахьалкхен планех а тIайийцача социалистически декхарех а лоархIа ца еш тIехьабусарий мугIарашка йолаш хьайоагIаш яр Шалински районерча шекара завода коллектив. Укх тIеххьарча шин шера белгала тоабенаб цул болх. Цига хьинаре дакъа лаьцад заводерча партийни, профсоюзни организацей тешшаме гIончаш хинна дIаеттача М. Ужахов керте волча халкъа тIахьожамхоша. Верригаш 36 саг ва халкъа тIахьожама группашка а посташка а.

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос белгалдаьккхад халкъа тIахьожамхой Ерригсоюзни совещание те къамаьл деш «...массе а хана, массанахьа, моллагIча хьалашка бIухо хила веза халкъа тIахьожамхо», аьнна.

Совхкен укх шерен 38 тохкам баьб халкъа тIахьожамхоша завода балха тайп-тайпарча доакъошна. Гучадаьнна кхоачамбоацараш пхийтазза дийнад халкъа тIахьожамхой собранешка, керттерча группа заседанешка. ГIалаташ дувлийтарашта бехкаш даьд.

ДIадаха шу ерригa планаш кхоачаш а еш чакхдаьккхадар завода коллективо. Цхьабакъда, цIенхашта цхьа кхоачамбоацар дар — шекар дераш планех лоархIабаьбале а, паччахьалкхена дукха зе деш чакхдаьннадар шу. ДIатехнача цун керттера бахьанаш дар шекара свеклаш талхийтари царех шекар хьадаккхара боврам лоха хилари.

Укх шера халкъа тIахьожама керттерча группе ханна йола посташ вIашагIъеккхар — миь свеклаш заводе хьачуэцача пунктех цаI завода керттерча корпусех. Цох чIоагIа пайда а баьлар. Халкъа тIахьожамхоша дуккха моттигаш гучаьяхар завода болхлоша а свеклаш хьачутеларашa а бокъонаш телхаеш.

Шишна а оагIонга уж телха ца яйтара доагIар дир посташа. Халкъа тIахьожамхоша аларах балхара дIабаьхар свеклашта приписанаш ль завода болхлой. Цар нетта дIаоттабир тешаме цIена болх беши бола нах.

Укхаза цхьаькIа цхьа цIенхашттара кхоачамбоацар а гучадаьккхар халкъа цер. Цхьаболча тарза оэвраша свеклаш Iойоассаяь арейовла автомашинаш оза а ца оаш. ДIаухийтар, цар дозал иштта а хоаш ма дий, яхаш. Цох пайда а эцаш, цхьаболча шоферашa шоай машинашн тIа 80—120 килограмм свеклаш юташ моттигаш а лийцар тIахьожамхоша. Кулга цIена боацараштa а шоай балха декхар дизза кхоачаш ца дераша а боагIаш бола бехк бир. Цул совгIа, свеклаш юстаръювла наьнаьш а дийхар. Из керттера а да.

Иштта халкъа тIахьожамхоша техкар заводо хьечуиппа свеклаш лелаяра, жом дIахецара болх. Укхаза а дукха гIалаташ гучадаьхар цар, уж сихагIа дIадахара новкъостал а дир.

Комсомола прожектористашца цхьана халкъа тIахьожамхоша дежурство огтайр заводе шекар лорадеш. Болх чакхбьенна шоаш чуболхаш шекар яхухьаш бар цхьабола болхлой. Царех массехк саг лаьцар. Цхьаши килограмм мара яцар кьоала гучабьинарех хIаране хьож хиннар. Из-м завода доккха зе вац аьнна хетадала тарлу. Уж уйлаш чIоагIа харцахьа я. КIезиг-кIезига дукхачар шекар дIакхихьача цох доккха зе доалл. ХIаьта вIалла нетаргдоацаш гIулакх да. Цудухьа бехке бераштa чIоагIа ях хетайташ бийцар халкъа тIахьожама керттерча группа заседание а новкъостий суде а.

Каст-каста тохк халкъа тIахьожамхоша автотранспорта болх, къахьегама а балха а дисциплина, кхыдола лоархIам боле дешаш. Цо новкъостал ду балха новкъарле еш дола кхоачамбоацараш гучадаха, уж дIадаха, болх тоабе.

Масала, доагора силала болх техника гучадьлар 223 литр бензин, 145 литр дизельни доагор эшилга. ТIахьожамхоша аларах бехке барий чотагIа юхаметтаоттадайтад ца доагор. ЦIенхаштта бехкаш даьд завода администраце халкъа тIахьожамхой материалех балха дисциплина телхаерашта а.

Цу деррига новкъостал ду завода дирекцена, партийни, профсоюзни организацешта завода болх дикагIа вIаштIехьбаккха. Балха новкъарле еш, зе тохаш дола хIамаш юкъера дIалаха, къахьегама овсарле лакхъе, продукци арахецарга дIадодар лохде, коллектива хьалхашка латта декхараш дикагIа кхоачашде.

Цунна дола тешал да укх шера кхоалагIча квартала социалистически яхьа итогех завода коллективо Российски Федераце шоллагIа моттиг яккхар, цхьайтта бетта продукци маьхалъянкара декхараш тIехкхочашдар, завода коллектива балха хьалха латтарий мугIарашка тешшаме дIаоттар.

Цу толамех доккха дакъа кхоач халкъа тIахьожамхошна а. Царна юкъе ба Дугаев Шамал, Донская Наталия, Гушаева Самая, Аслаханов Рашид, дуккха кхыбараш.

Цхьадола хIамаш да халкъа тIахьожамхошта эшаш а. ХIанзалца вIаштIехьъьаккхалц завода дирекце цар балхаI документаци, методически литература леладе, заседанеш, къонача тIахьожамхошца заняте е моттиг. ХIаьта из чIоагIа эшаш я.

Цхьатарра дика болх бе берригача халкъа тIахьожамхоша а, къаьстта цхьайолча пехий группашен посташен. Юкъарча балха дизза дакъа ца лоапаш ба цхьабола халкъа тIахьожамхой.

КПСС ЦК Политбюро аргIанарча заседане къамаьл деш К. У. Черненкос белгалдаьккхад: «Кхетадеш да, хIара даьнна, хIара предприяте ший да декхараш, ший я специфика. Амма долаш да вай хана деррига доазьой, ерригача предприятей балхах доаллаш хила дезаш дола юкъара декхар — доал дикагIа дар, резервех эффективнегIа пайда нийбар, хьахулар дукхагIа долаш болх бар. Кхыча беса аьнча — боахам хьаьнаьалагIа лелабар».

Из декхар кхетадеш, шоай болх кхы а тоабе лаьрхIа ба шекар доаккхача завода халкъа тIахьожамхой.

А. ТЕМИРСУЛТАНОВ.

Доазол дехьара

Хала къахьегам болча балхашта механизаци яр — Кампуче Халкъа Республика юрта боахам дегIабоалабара керттера никъ. ХIанзарчун тайпарча техника ларда тIа Советски Союзо гIо а деш Кампуче Iодехкаш латт дуга, боаибн, хьажкIаш кхеергIоаш дола дикинй механизированни боахамаш.

Республика дукхача боахамий кхашка болх беш я СССР-ера яхнийта тракторaш. Советски специалистий новкъосталца мехка хьайийлай механизаторaш кийчбу курсаш, тракторни техникана технически гIулакхаш ду центраш яьй.

СУРТА ТIА: СССР-ера яхийтача тракторий керда парти.

Т. КАЛАШНИКОВАЙ сурт.

• КУЛГАШ ТIА МА КХУВДАДЕ НИКАРАГУАНА!

«Дерригаш оарцагIдовла Даьхе лораяра!»

ТIеххьарча деношка цIинзмага дилача ше морг кхы хилаза йолча КIайча цIено ловзаьча политически спектакль теш хилар, дунен общественностах. ШоллагIча дйь шера Рейган юхахоржаргхилар гучадьинача хьалхарча сахьаташке а, президентски хоржанех йола передачаш юкъах а яьа, хоам бар США эгара йоккхагIа йолча телевизионни компанешa, Никарагуа МИГ-21 яха советски истребителаш кхаьчай аьнна. «Сенсаши» нийса хилар бакъдеш дола моллагIа хIама лаха еина а шоашта хало а ца еш, йоаржайир дуккхача американски массови информаце средствашa харцдарийн боккха боацача центральноамерикански мехкага хьувш хиннача доккхий истерически кампани. Вашингтоно карайIцар мугIарера американец кхеравара а теша йиш боацачох тешавара а днала ше пайда ийбу политически гIулакхашта вах Iехабелга: аьнна йоацаше шоашкара дагалаьцача советски самолеташа Центральни Америка мехкашкара стабильноста кхерам тIатассар.

Из хIама харцхилар никарагуански правительства официально дIакхайкадь доллаше, довндагара хабараш дита а дита, духхьеларча агрессена кийтьяла йоаелар Вашингтон. Моттигерча обозревателаша белгалдоахача бесса, Никарагуана дIатIаоттача форда йистошка тIема разведка еш да американски кемаш. Ракетоносаш а юкъедолаш хиина гIо дIакхоачаше, гуччаьха провакационни гIулакхаш леладе доладелар США форда тIаре тIема флот. Массехк да хьалха Коринто яхача порта чудоача советски горгови кемана тIеxьадаьннадар американски фрегат. Цу хиина Никарагуана тIерча сигала яьлар США тIема самолет. Карибски форда тIа еш латт «Композит трейнинг юнит 1-85» аьнна кодови цIа а йолаш йола США а цу регионерча кхыча массехк мехка а форда тIара тIема маневраш. Царна юкъе дакъа лоацаш да авионосец «Нимиц», линкор «Айова». ХIаьта иштта массехк ракетоносец а чудоагIа 25 американски кема. Цунца цхьана дIакхайкадьд, 30 ноябре Джорджи яхача штатерча Форт-Стюарт яхача тIема базе латтача подразделеней ученеш болалургъя аьнна. Ученей программа тIа лаьрхIа да 24-гIа гIаплой дивизин Гренаде интервенци еча ваккъа лаьца 101-ча а 82-ча а фегарча десантни дивизе батальонаши Центральни Америке кхоачае.

Никарагуана духьала агресси яра Вашингтон сихъенна кийчо еш хилар хьагойт кхыча факташа а. Иштта, тIеххьарча деношка чIоагIа еш я никарагуански территоре тIа фегара шпионаж. Мехка тIагIолла хIара денна лел «Блэк бёрд» («Iаьржа оалхазар») яхача тата сихагIа лела шпионски самолет. Каяла ца тугаш бола никарагуанцаш кхерабара, геттаре Iолох а лий лела из. Цо деча тата эзаду цIеной корех доакха кизгаш. «Частни» вннтагIа Коста-Рике а наха Никарагуа доазонца кара цу мехка къулбаседехьарча районашка хиннав США къулбехьарча тIема округа командующи вола Пол Горнэм. Вехнеча сага улаув кьнна лийнкача американски посола моттигерча журналисташка заявлени яьй, Коста-Рике хIанзарча хакарча гIерa парти яйта лерхIаш я Вашингтон аьнна. Коста-рикански кепайоазон тIа арадийннад. Никарагуацарча доазон ёне шин эзар саг гаргга бола «контрасаш» гулбеш хиларех бола хоам.

АПН корреспондентаца къамаьл деш, эттача, ситуацех дувцаш, Никарагуа Республика Президента Даниэль Ортега Сааведра аьлар, революци хиначул тIехьагIарча пхе шера чухьа эггара кхерамегIа йола ха я таханара яр. США интересце кхерам-и дийна болаш хиннаб, амма хIана цIаккха а ца хиннача бесса реальни ба из.

Амма сигале чуйте санна тата а деш Никарагуана тIагIолла лелача «Iаьржача оалхазарашка» а цун форда йистошка лелача фрегаташ ней ракетоносцашкен кхерабулургбац юоаш даькха революционни толамаш нарара ца довлийта чIоагIо ль бола нах. «Дерригаш а Даьхе лорае оарцагIдовла!», аьнна бола СФНО тIахьехам чIоагIа чуйнаб халкъа дегашка. Столица духь-духьача районашка йоахаш латт круговой обороне йола ополчени тропинецаш. ЧIоагIа посташ я предприятецы учреждениш лораеш. Кофе чуйцара лаьрххIа йола производственни бригадаш вIашагIъехкача 20 эзар студенто лаьрхIад столица лорае Манагуа Iе. Правительство кийчлуш я революции лорае дага болча берригача патриоташта герз дала.

Иван ПЕТУШКОВ, АПН соб. корр.

Манагуа.

БРИГАДНИ ПОДРЯД ДIАЧIОАГIЛУШ ЙОАГIА

Цхьан хана чIоагIа къувсаш дар: пайдане я, е яц бригадни подряд, яхаш. Дукха бар из хьалловцараш а духьала бареш а. Тахан къахьегама коллективий балха тешшаме юкъеенай из кердача тайпара болх бара форма. Дика эттув а боалаш бригадни подрядах болх беш я Грознерча хIамаш тегача объединене дукха участкаш.

Цхьан нарадах болх беш йолча царех цхьанех — хIамаш тегача пхелагIча цехерча Обозова Татьянас кулгалдеча кхоалагIча бригадах дувца безам ба са.

ДукхагIча даькъе зеккарий ба унказа болх бераш. Цудухьа комсомольско-кагирхой участок лоархIаш я из. Цу цIеро дукхханена. эггара хьалха, тIеххника болх бе декхар тIадожаду къонача хIамаш тегарашта. Из цар вIаштIехьа а доал. Цехе дикагIа лоархIаш я къоначар участок, хIаьта, участке дикагIа я кхоалагIа бригада а. Иштта толамца къахьега цунна новкъостал ду бригадни подрядо.

Белгалдаьккхача кхоачам ба кердача тайпара болх беча хьалхарча шера хIамаш тегара план 107,6 процент кхоачашъьлга. Цул хьалхарча шера хиначул 5,6 процент дукхагIа хул из. 2,4 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Цунга хьежжа лакхденнад болхлой алапеш а.

Из деррига а лоархIаме да. Цхьабакъда, бригадни подрядах боала пайда лаьрхIача керттера да коллектива валар тоадалар, цунна хьалхашкара хIаране бехктокхам лакхбалар, «цаI массане духьа, берригаш цхьанне духьа» яха принцип коллектива вахара закон а хинна дIаоттар. Из къаьстта лоархIаме да къонабарий коллектива. ХIана аьлча укхазара дIаболалу кагирхой вахара никь. Укхаза Iомаьь дика оамалаш царна каньаргла шоай деррига вахаре.

Дукха ца бригаде къонача болхлочоа Iомаде. Бригада 130 процент кхоачашду хIамаш тегара декхараш. Социалистически яхье хьалха латтараша цаIя ахи нормаш а йоах. Балха план — кхочаццанза дергдоацача закон лоархIаш. барт-цхьоагIо йолаш, санкетам лакха болаш ба къона хIамаш тегараш.

Ялх саг чувоагIача звенонта йийхкъа я бригада. ХIара звенос дика болх бар лоеш ба берригаш а. ХIана аьлча цувах тийща да юххера хьахур, хIаране алапи а. Дукха а дукхагIбола болхлой раьза ба кердача тайпара болх бе.

ДукхагIа опыт ярех цхьа наггахьа саг нийсалу хьалха алапи дукхагIа хулар, аьнна хеташ. Бригаде пайда ец юкъарча къахьегаме хIаране дакъа лацара коэффициентах. Цо таро лу хIамаш тегача хIаране юкъедаькъа дакъа къоастаде. Из болх администраце керттIа лелабеш хилча цу тайпара уйлаш йола болхлой хила йиш яц. Цудухьа дIахо йодача хана тоаде деза хIаране къахьегара коэффициент къоастаелта.

Шена яц дIахо йодача хана из оагIув а нийсача наькъа тIа яргхиларах. ХIаьта кагирхошта коммунистически кхетам балара. цар вахаре социалистически принципаш чIоагIъяра IалаьмаIе бокха лоархIам болаш да бригадни подрядах болх белга.

Коллектива дешаш къоастадеча йоккха моттиг кхоач бригада совгIата. Берригница дакъа а доацаш, цо къоастаду бригаде балха итогаш еле, социалистически яхье котбаьнараш белгалбоахилга, хIамаш тегараша цхьана салаIара дола гIулакхаш белгалдоахилга, бригада вахаре лоархIам бола кхыдараш.

— Дукха хIама дац кердача тайпара болх беча новкъарле еш, — йоах бригадира Т. Обозовас. — ДукхагIболча болхлоша дика кхетадаьд бригадни подрядах болх белга предприятена а царна шоашта а пайданегIа долга. ХIаьта из керттера а да.

О. ЕВДОКИМОВА,
«Швейник» яхача дукха тираж йолча газета редактор.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

ХЬАЛХА БАР РАЗВЕДЧИКАШ

Байдда Довбасса тыле болхарашта хьалхашка дар ала баьнна доагаш латта кхаш, юрташ, бомбай гаргаша дохадаь наькъаш. Байдда болхарашца бар Лобовски юкъерча школа дешархой а. Уж нийца водар школа завуч Константин Попелышко.

ТІагІолла моастагІчун самолеташ дІайолхача хана берригаш дІа-юха а байде, шоаш кхаьч-кхаьчача Іобуйшар, цул тІехьагІа хьал а гІайтте, юха а дІаболабора никъ. Ишта болхаш, Щеча Эскара цхьан даькъе кхаьчар уж. Укхалара лакхерча классай дешархой Симферополе, Саратове тІема училищенна деша дІаухнийтар, хІаьта аІамагІбараш тыле дІакхувлар.

Берий йоккха йоаца группа а нийца Симферополе вахийтар К. Попелышко. Ялх бетта дийшачул тІехьагІа къона командираш фронте бахийтар. Попелышко училище преподаватель волаш болх бе висар, бакъда, цо дукха дехараш дарца дувзаденна тІехьагІо тІем тІа дІавахийтар из. Ишта нийсвелар из 6-ча арме 79-ча дивизе 220-ча полке. Из эскара дакъа хилар Украина мукъайоаккхача, Польше, Берлине хиннача тІемашка.

Тайп-тайпарча тІемашка дакъа лоацаш болаш Зеленый яхача юрта сраш кхаьчача, дохк доаллаш хиларах дегаоидало а еш, шийна баьча гон юкъера вала дагахьа, 220-гІа полк йолчахьа гІерташ вар моастагІа. Шоашта хьалха лаьхна кхалнахи берашн доаладора немцаша. Рота командира Попелышкос команда елар етташ йола топаш соцае, аьнна. Цу сахьате хьалха боагІарашка «Іодувша», аьнна мухь техар. Уж лаьтта Іобиишачул тІехьагІа, вайбараша тІабоагІача моастагІашта цІера ала тІакІирбир. ХІаьта а аьрда оагІорахьара тІагІерташ вар моастагІа. ТІакха шийца денал доладагІбола бІухой нийца танкаца хьунагахьа а ваьнна, цигара тІом болабир Попелышкос. МоастагІа хІалаькхилар.

Дукха ха ялалехьа полковой разведин командиралла хьожавир Попелышко.

Укхаза приказ кхаьчар Малхбузен Бутах тІех а даьле моастагІчун «мотт» ба аьнна. Хьалхашкаьа Ткачево яха юрт яр. Разведчикаша тата доадаь гаргга а баха, часовойн дІа а баьха, гранаташ чуйийттар моастагІчун салтийн эпсараш гулбенна хиннача цІеношка, хІаьта карабоалабаь моастагІий шоай штабе дІабигар.

Цкъа тІем тІа човнаш яь Одессе госпитале кхаьчар Попелышко, цхьабакъда, юха а ший полке вахар. Днестровски плацдарме тІемаш лаьтта ха яр из. Цига из хьожавир дивизионни разведка командиралла.

Разведчикашта приказ деннадар Висла яхача хил дехьабовла, аьнна. Попелышкос разведчикий группаца аьрда берда йисте а ваьнна, шоашта эшаргйода моттигаш хьалаьцар. Цига цар патрулагара гера хьа а даьнкха, часовойн новгьара дІа а боахаш, йоккхакалиберни пулемета расчет хІалакйир. Из декхар кхоачашдеча белгалбаьлар разведчикаш І. Мадиев, М. Галимов, Л. Кукло, А. Кустов, В. Федоренко. Уж берригаш а совгІаташца белгалбаьхар.

Укх тайпара декхар а тІадиллар разведчикашта — Грабув-Пилице яхача нах бахача моттигера моастагІчун тІема доакъош тахка. Цар хьалхашкарча дипех тІех а баьнна, разведчигаш теркалйир моастагІчун эскараш дІа-юха уттаду моттигаш. Царех дола деррига бакъдар сиха дІахайтар дивизен штабе.

Цу тайпара гІулакхаш разведнана каст-каста карагІдувлар. Цхьайолча хана 8 — 5 сат карвоалавора.

Александров яхача моттиге моастагІчун гІашлой батальонаца вІашдухьаьэттар вай разведчикаш. Никаш цхьатара дацар. Бакъда, укхаза а денали къонахчали дола вай салтий нотбаьлар.

Кострин яхача городе Малхбоален оагІорахьара Одера тІабодача наькъа тІа разведчикаш боахилга а цар командира Попелышкона тІадиллар. Ша тІа гІолла хил тІех а баьнна, духьалнисбенна фашисташ хІалакбаь дІабаьхар цар.

Берлина тІакхоачача хана а массаза санна хьалха бар разведчикаш. Командира тІадиллар моастагІчун аэродром йола моттиг тохкилга. Из декхар а толаме кхоачашдир. Дукха ха ялалехьа вай авиаце еттача бомбаша йохайир аэродром.

Ишта ба гварде капитана Константин Георгиевич Попелышкой тІема никъ. Грозне ше цІавоагІаш дера совгІаташ — Щеча Седкъа, Щеча Байракха, Даймехка тІема шоллагІча степена орденаш. Массехк шера партийни педагогически балха тІа а хинна, хІанз салоІаш ва тІема ветеран.

В. СЕРГЕЕВ.

КЕРДА ТЕАТРАЛЬНИ СЕЗОН

Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен театра гІалгІай труппа ший аргІанара 7-гІа сезон хьелла Н. В. Гоголя «Ревизор» яхача спектаклица.

Керда сезон — из Іалаьмате хоза а безаме а хІама да театр дезараша. Из хьесллерга хьежаш, фу керда дар гойтаргда-хьогІ театро аьнна, хеташ, сатуьсаш хул зритель. Из цунна дагадоаллар кхоачашдар дукха оала дош ду массехк артиста а гІалгІай труппа керттерча режиссера, Нохч - ГІалгІай АССР искусствай заслуженни деятела, К. С. Станиславске цІерагІча Российски Федераце Пачхьалкхен преме лауреата Хакишев Руслана а.

ХАКИШЕВ Руслан: ДІаяха сезон тхона болггала яр Тбилисера Шота Руставеле цІерагІа йола гуржий театральни искусствай институт чакх а яьккха, цІабаьхка къона артисташ тха труппина юкъебахкарца. Профессиональни сцена тІа цар баькаха хьалхара творчески гІа дика говзал гойташ, кхаьа кхоале хургІолаш а йола артисташ шоаш болга гучадоаккхаш бар цар. Москве хинна гастролаш тхо нийсача наькъа тІа долга хьахьокхаш а, тха дог гІоздоаккхаш а, массане тха балха лакха мах беш а чакхъьлар. «Сай наькъах вода со» яхача, Афганистона тахановарча вахарах лаьца дуцача тха спектакла СССР культура Министерства премий хьожайир, хІаьта тха труппера Цициев Мухьмада РСФСР заслуженни артист яха сийдола цІи елар.

Керда сезон хоза я нердача спектаклца. ХьатІадоагІа шу чеховски юбилейни шу да. Вай мехка дІакхайкхьий цун драматургена хетаь фестиваль. Цига дакъа лаца лаьрхІа хІанз тІатеІІа болх беш да тхо. Бакъда, Антон Павловича пьесах оттаьь йоацаш, цун юмористическа дувцарех йола «Юбилей», аьнна условни цІи йола спектакль кийчъю оаха. Цунна юкъе хургъя «къиза романташ» оалаш йола эрсий романсаш. ХІанз кийчъяь йоалаш латт из. Каста из гургъя зрителя.

«Сай наькъах вода со» лха спектакль оаха оттаьча пьеса цхьа автор ва Леонид Герчиков. Дукхаза из хинвав Афганистане, цига из теш хинав АушевгІар векарий — Советски Союза Турпала Руслана, Адама, Бахьаудина деналерча гІулакхий. Царех лаьца дувцаш йола турпала - документальни драма я Л. Гречиковси ази цхьана яаьеш, советски халкъо фашистски Германаш эшаеш Котало лькха 40 шу дизара цІейна хетаc лаьрхІар. Даттара цу тІа болх беш доакх тхо. ХІанварчоа оаха цунах тилла цІи «Хьал а гІатте, воллеІ». Дукхаслойни пьеса я из. Цхьан оагІорахьа цига хьагойташ хургба вай ханара советски бІухой а эпсараш а — уж ба АушевгІар вежарий прототипаш. ШоллагІча плане — дукхагІа даькъе уж хургда Котaлон ди гарга доаладеш Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа Нохч - ГІалгІайчено лаьца дакъа гойташ дола документаш.

Кердача сезоне тха репертуаре хургъя моттигерча авторий пьесаш. Цхьа шу хьалхагІа вай республико дездир шоай лоІамагІа нохчийн гІалгІайн Россена юкъебаха 200 шу дизара цІей. Цу юбилейна хетаь я Чахкиев Саида язъяь «Хьоца, са воша!» яха исторически драма. Цунах хургья тха цхьа спектакль. ХІаьта шоллагІьар — из Нохч - ГІалгІай АССР халкъа яздархочун Боков Ахьмада «Харц хоам» яха комеди. Цу тІа дувцар хул вай хьанарча вайнаьха юрта.

Классика а йицъеннаш тхона. Классика - м театра эггара дикагІа бола кхача ма бий. ХІаьта дика а чам болаш а бола кхача бицбейта йиш яц.

Массенена дика вовзаш ва французски драматург Жан Ануй. Цун «Антигона» яха трагеди я оаха тхоай репертуара юкъейоалаьяр. Из спектакль оттае оаха хьийхав А. В. Луначарске цІерагІча ГИТИСе хІанз тІехьарча курсе дешаш вола студент Гузуев Хьусен. Из спектакль — цун дипломни болх.

Тхона лоа тхоай балха хІаьвара ритм ерригача сезонагІа лаьгІ ца йолийташ дІаяхьа, тха зрителий саларгІата, самукъадаккха йиш хургйола, цар кхетам лаккхерйола спектаклаш уттае тхоашта карагІдалар.

Тхо хьежаш да шута, тха хьаьмсара зрителаш, вай театре. Дувла тха спектаклашка хьаьа! Ала царех дола шоай дош. Зале шо дукхагІа ме хул, тхона безамегІа хетаргда.

ЦАРОЕВА Хьади: ХІанз болх дІаболабеш йола къона актриса я со. Са вахаре эггара хьалхара театральни сезон я хІана хьесллаш яр. Цудухьа дукха дац са дувца. Бакъда, айса актриса никъ хержа декхе яьина хІама а дац са, доккхал ду аз дагалаьттар хеттача бесса кхоачаш хинна.

Институте дешаш долаш тхона чІоагІа довра вай зрителца сихагІа вІашагІкхета. Тхона дага ца хиннача тайпара бокхха кхетам болаш зритель хиннав вай вар. Дика кхет из театра балхах, дова дика дар а во дар а. Цудухьа Іалаьмате хозахеташ сатувс оаха керда сезон хьаеллаьрга.

ВІалла дага ца хиннача тайпара аьттув баьннаб са хьалхарча сезоне. «Антигона» яхача пьесе керттера роль еннай сона. Из тайпа аьттув дІаьхача актрески вахаре а атта вІаштІехьдоалаш хІама дац. Из чІоагІа бехктокхаме декхар да. Цхьан оагІорахьара цунах доккхал я ду аз, вокха оагІорахьара Іалаьмате чІоагІа кхера а кхер: ишта сайх бенна тешам бизза кхоачашбе аьттув хургбий - хьогІ са аьнна хеташ. Сайна могачох из тешам ца бозбе хьожаргья со, хІана аьлча, Антигона дукха оамалаш сайна кхоачара йоландаь. Вайнаьха кхалсага вахаре дукха нийсденна а нийслуш а дола хІамаш духьала отт са турпала. Цар из Іомаю дикадар довзе, вочунца къовсам ловттабе. Эггара хьалха, фуннагІа хиннадар аьнна, сага воллаш чакхвала деккарийла ва хІаравар. Са фу вІашгІехьдоал хало хьакъоаргда.

БЕКОВ ИбрахІим: Сона Іалаьмате дукхеза дІаяхача сезоне оаха оттаь «Сай наькъах вода со» яха Афганистане хиннача революцех дувцаш йола спектакль. Тахан дунен тІа Іалаьмате ира латт цу тІа йоаппхаш йола проблемаш. Цига аз ловзаю Достагира роль. Из ва бонкъонца вола революце бІухо. Из баьхан долаш ший са дІалургдолаш. Бакъда, сиха саг ва са турпал. Революци сиха а дег тІара цІена а хьал ца лоацар — ший эггара дирагІа вола моастагІа доархІ цо. Фуд - малад, хІаравар малав къестадеш лела ха яц, аьнна хет цунна. ХІаьта наха хала да деррига кхета, къастаде, боькъонца дола бакъдар мичахьа да ха. Ха дІа ме йода кхет са турпал: революци чІоагІъяра гера саина дош а эшилга. Кхетама дош чІоагІагІа долга. Цу спектакла тІа дувцар, духхьал цхьан Афганистане долаш дола хІама хинна Іац. Капиталисташа дукхача мехкашка лелабу из тайпа болх. Тахан политикала юстара латта йиш яц. Барринала цхьан оагІорахьа хила веза саг. Бокхьал дар аьлча, политически теме йоашлаш дола фильм а спектакль а сони теттара хьамсара да.

Кердача сезонах аьлча, са безам ба массехк дош ала чеховски юбилейни спектаклах. Из духхьал аргІанара спектакль я ала йиш йолаш яц. ЧІоагІа чоалхале я из. Тайп-тайпара кхо роль ловзаю аз цига: «Предложение» — Чубуков, «Вохча» — Смирнов, «Дипломат» — Писарев. Из атта гІулакх дац цхьан спектакле иззал дукха тайп-тайпара ролаш ловзае езаш хилар. Шишшй вахар, оамал йолаш нах ба уж. Бакъда, цига ловза тхона мелла хала дале а, кхычарна тара доацаш, зрителa дезалургдолаш тамашийна хоза спектакль хила езаш я из.

НАУРБИЕВ Руслан: Аз а ловзаю цу спектакле ший роль. Шоай ханаш, вахара уйлаш, дика, во оамалаш йолаш нах ба уж. ИбрахІимка ма аллара, цхьан спектакле массехк сага сурт-сибаташ кхолла атта дац. Из хало а ла хьожаргда тхо...

ТІадоагІар Сийлахь-Йоккхача Котaлон 40 шу дузашу да. Аз, ИбрахІимен, Кодзоева Дугурханен цу цІейна хетаь ний чъю къаьстта йола «Алан шераш» яха программа. Цунна юкъе гІоргъя тІемах а машарах а йола советски авторий стихаш, иллеш. Из хургда Сийлахь - боккхача Даймехка тІем тІа дакъа лаьцача тха даьшта, даьдаьшта, советски бІухошта оаха деш дола совгІат.

ЯНДИЕВА Тамара: Са а безам бар чеховски спектаклах ала. «Предложение» яхача водевиле аз ловзаю Натальи Степановнай роль. Из тайпа кІоша сатира йола сурт-сибат театре эггара хьалха кхолл аз. Укхаза Чехова гучайоах наьха во оамалаш. Натальяна дика хов ше оха баьхкалга, ший ираз гарга долга, хІаьта а уж ший во оамалаш цхьан юкъа мукъагІа къайлаьха Іе ца могаш, уж «шерчий къухаш» хьаний, аьле, дов доакхх цо...

Чехова произведенеш оттаеш дакъа лаца йиш хилар — из цІей хинна ца Іеш, теттара боккха бехктокхам болаш, профессионализма экзамен хулий хІана да.

Іалаьмате чІоагІа музыкальни а дукха халдараш юкъедолаш а спектакль я из. Дика кхеш цунна юкъе оаха ловкаш йола романсаш а.

Зрителa дика совгІат хургда аьнна хет сона из спектакль.

Къамаьл дІаяздир В. АБАДИЕВ.

ДоттагІлен шаржаш

Султан Гайсанов.

Васимбек Наурбиев.

Республика экранаш тІа

«КЪИЗА РОМАНС»

Йоккхагіа йолча йоахала дина дагадоагІа 30-ча шераша кинорежиссера Протазанов Якова оттадаь хинна «Бесприданница» яха Іалаьмате дика кинолента.

ХІанз Рязанов Эльдара оттадаь «Къиза романс» яхар а цу А. Н. Островске пьесах даьккха да. Сесо тІаэзаб цу пьесана кинематографа безам? ХІаз цхьаьккха тийша болх бойцаш, цІенача а дег тІара боагІача а безама тешаме хиннача Огудалова Ларисай драма вай хана а актуальни я. Дикадар а къизал а, тешам а цатешам а, безам а нетарло а — уж хиннай адамлена массазара проблемаш. «Мосфильм» яхача киностуде оттадаьча «Къиза романс» яхача фильме дакъа лоцаш ба актераш — Михалков Никита, Фрейндлих Алиса, Мягков Андрей, Петренко Алексей. Ларисай роль ловзаеш я Ленинградски театро, музыка, кинематографе института студентка Гузеева Лариса.

«СОЛИСТКА ЭШ»

Ишта цІа тІелай шоай кердача балхах рижски кинематографисташа. Дувцийукх фильмо бовмах? Дувц. Йий музыка? Дукха я. ХІаьта из музыкальни фильм да. Уж тайпа фильмаш зрителашта дезаш хул. Сюжетах лаьца аьлча — из чоалхане яц. Цхьан йоккха йоацача латышски городе дІахьош я художественни самодеятельноста музыкальни ансамблей фестиваль. Щаьхха гучадоал цхьа дош доапача бахьанах цу фестивале хьа ца кхоачаш «Масин» яха цхьа ансамбль йисалга...

«Солистка эш» яха фильм, дукхагІча даькъе кагирхошта хетадаь да.

Фильме хІаьа лоацаш я йовзаш йола «Даляери», «Лиепи», «Зодика», «Опус» яха музыкальни ансамблаш.

«ВСЕЛЕННЕЙ ГРАЖДАНАШ»

Лаьттан гонахьарча цивилизацерча буввамах ювцаш йола тема дукхача хана дена йоашхаш я искусстве а литературе а. Цунна хетаь дукха статьяш, книжкаш, кхыйола произведенеш араяьиннай. Нагахьа саина фантасташта инопланетянаш ба аьнна хете, Іалманхошта из баьъдац аьнна хет.

«Маца боагІаргба вай долча инопланетянаш? — из цар гІулахх да йоах «Вселенной гражданаш» яхача кинокомеде къонача турпалаша — 3-ча «б» класса дешархоца. ХІаьта вай декхар — уж вай долча боагІе, Лаьтта яхача планета викхалаа, сий деш уж тІаьцар».

ХІаьта цига фу хинад — баьхкаб е баьхкабац инопланетянаш, нагахьа саина баьхкабале, миштаб уж, боагІача бесса шоай сий а эхь-эздел а ца доадеш хьаша тІайийцаб уж, хьаиа тоъанзар из вздел, денал ховргда цу фильмага хьежачун.

ЮХА А ЭКРАНА ТІА

Юха а экрана тІа арадоал 1963 шера болгарски кинематографисташа даьккха «Дошо цІерг» яха фильм.

Сенах лаьца дувц цу тІа? Болгарски хиннача эпсара Липовскес дукха ха яьккхай есаралла вига, цул тІехьагІа а дукха дийнав Даьхен араьха. Цхьан мехка разведка шпион волаш Болгаре вохийт из. Укхаза кхетаду цо ше чІоагІа Іехаваьлга. Ше леваьрашта де доагІар ду цо...

В. КОВАЛЕВА.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.35 — Шри Ланка Республика халхара къаьан ансамбла концерт.

9.05 — «Спортлото». 46-гІа тираж.

9.15 — «Кхераме боаца йолаш».

9.45 — «Даьхара го».

10.30 — Концерт. Вильнюсера передача.

11.00 — «Москвичка». Телевизионни клуб.

12.25 — «Ер шоана могаргда».

13.10 — «Музыкальное путешествие» яхача фильма-концерта премьера.

13.50 — «Дезали школен». Телевизионни журнал.

14.20 — «Москва». Кинообозрени.

14.30 — «Кердадараш».

14.45 — «ВІаргашта гушдар — теша халадар».

15.45 — «Содружество». Телевизионни журнал.

16.15 — «Бюро находок» яхача мультфильма премьера.

16.25 — Политически обозревагела В. П. Бекетова къамаьл.

16.55 — «Кердадараш».

17.00 — «ДІаоинх дуней халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Б. Б. Петрушански (фортепьяно)» яхача фильма-концерта премьера.

17.15 — Ю. А. Жукова къамаьл.

17.45 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Химик» — «Динамо» (Москва). 2-гІа 3-гІа периодаш.

19.20 — «Илли-84».

21.00 — «Ха».

21.35 — Художественни гимнастиках йола Интервидение кубок. ЧССР-ера передача.

22.25 — «Іан этюд». Советски композиторех йола музыкально-поэтически композици.

22.55 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ӏуйранара гимнастика».

8.15 — «Могаш хила безам бале».

8.30 — А. Серафимович. Кхоллама оагІонаш.

9.20 — «Ӏуйранара почта» музыкальни передача.

9.35 — Дона-тІарча-Ростова телевидение студе программа.

10.55 — «Кинохьежачун спутник».

11.40 — Документальни фильм.

11.50 — Калмыке Халкъа Республика артистий концерт.

12.20 — «Путешественникий клуб».

13.20 — Мультфильм.

13.55 — «Музыкальни киоск».

14.25 — Арее йиха ха йола магий нах эскаре, некъабаккхр. Останкино Концертни студера къоначар передача.

16.15 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени».

16.35 — «Нохч-ГІалгІайчен кІирах».

16.45 — «Хатар хинна саг». Документальни фильм.

17.15 — «Закон. Бокъе. Мораль» (нохчий меттала).

17.45 — «Дунен кино говзанчаш». Анна Маньяни.

19.15 — «Могашле».

20.00 — «Вийса дааьгаъла кийла шун, бераш!», «Цхьан пачхьалкхе». Мультфильм. 1-гІа дакъа.

20.15 — Документальни фильм.

20.25 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Крылья Советов» — «Сокол». 3-гІа период.

21.00 — «Ха».

21.35 — «Майора Земана вахарцара 30 моттиг» оалача сераца «Сийна цІераш» яхача телевизионни художественни фильма премьера (ЧССР).

23.05 — Хин полох йола европейски чемпионий кубок. Финал «Вашаш» (Венгри) — ЦСК ВМФ. Венгрера передача.

23.35 — Баскетболах йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Динамо» (Тбилиси).

2 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.35 — Документальни фильмаш.

9.00 — «ДІа а вокх, дувца а дуц Михаил Рожкова» яхача фильма-концерта премьера.

9.30 — «Гургаш».

10.00 — «Советски Союза гІулакх ду аз!».

11.00 — «Могашле».

11.45 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни передача.

12.15 — «Іилман техникен». Киножурнал.

12.30 — «Юрта сахьат».

13.30 — «Музыкальни киоск».

14.00 — «Сийлахь-йоккхача Котaлон 40 шу дизарга. «Салтечох дола баллада» яха художественни фильм.

15.25 — Лаосски Халкъа Демократически Республика хьакхайнаьрга. «Лаосе гІолла» яха киноочерк.

15.50 — «Кердадараш».

15.55 — «Путешественникий клуб».

16.55 — «ВІашагІкхетарашш къамаьлаш дари». Саги космоси.

17.45 — Советски илле концерт.

18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».

18.45 — «Кхо сурок» яхача мультфильма премьера. 5-гІаи, 6-гІаи 7-гІаи сераш.

19.05 — «Кердадараш».

19.10 — «Норвегех дола нави». Художественни фильм (США).

21.00 — «Ха».

21.35 — Футбольни обозрени.

22.05 — Художественни гимнастиках йолча Интервидение кубок. ЧССР-ера передача.

22.50 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка с дІаеттаі».

8.20 — «Даьй мохк». Телевизионни документальни фильм.

8.50 — Ритмически гимнастика.

9.40 — «Эрсий метта къамаьл».

9.50 — К. Федин. «Хьалхара гІоалонаш».

10.00 — Концерт.

10.55 — «Йорша дагІаида». Телевизионни документальни фильм.

11.10 — Фольг болча хьошалла. «Акмала нерда приключенеш». 1-гІа сери.

12.35 — Владимирски филармонерча «Русь» яхача Пачхьалкхен вокально-хореографически ансамбла концерт.

13.15 — «Дийнача хІамай дунен тІа».

14.15 — «Массанешта йола стадион».

14.45 — «Молодо — не зелено». Цирковии эстрадни искусства Пачхьалкхен училище выпускникий студентий цирковой представлени.

15.30 — «ТІом барах орден ду...». Телевизионни документальни фильм.

16.20 — «Инженера Гарина ца баьнна аьттув». Художественни фильм. 3-гІа сери.

17.25 — Дунен кагирхойи.

18.00 — «ГІорбаьчна советски исполнителаш — Ленински преме лауреаташ» Я. Кагана концерташ.

18.40 — Мультфильм.

18.50 — Бургацацарча хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Алма-Ата) — «Зоркий». 2-гІа тайм.

19.35 — «Вильнюс. Пачхьалкхен консерватори...» яхача телевизионни документальни фильма премьера.

20.00 — «Вийса дааьгаъла кийла шун, бераш!», «Цхьан пачхьалкхе». Мультфильм. 2-гІа дакъа.

20.15 — Эрсий советски композиторий романсаш.

20.45 — «Чувашски догІмаш». Телевизионни документальни фильм.

21.00 — «Ха».

21.35 — «Карусель». А. П. Чехова дувцарех оттадаь телевизионни художественни фильм.

РАДИО

1 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).

6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.23 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).

8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).

10.15 — «Общество знание» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).

10.35 — Реклама (эрсий меттала).

11.00 — «Къонах» (эрсий меттала).

11.30 — «Лахар». А. Фешкой очерк (эрсий меттала).

12.40 — «Литературин Нохч-ГІалгІайче» (нохчий меттала).

13.00 — Реклама (эрсий меттала).

15.15 — «Вай доттагІа Іалам» яха радиожурнал (эрсий меттала).

15.45 — «Социалистически ихьа динамике» (эрсий меттала).

15.55 — Реклама (эрсий меттала).

16.00 — Музыкальни почта (гІалгІай меттала).

УКВ

17.00 — Туркмене искусствай говзанчийн музыкальни коллективийн концерт.

17.42 — «СалаІара минуташ».

18.00 — І. Димаева дІалокхаш йола халкъа ашараш.

18.39 — Халхара ашараш.

2 ДЕКАБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).

7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).

8.25 — «Шоана хоза хета ашараш» (эрсий меттала).

11.20 — «Илли а да юхе». Юрта боахама къахьегамхошта лаьрхІа йола музыкальни программа (эрсий меттала).

15.15 — Музыка.

16.00 — «Школьный глобус» (эрсий меттала).

16.30 — «Къона тІехье» (нохчий меттала).

18.00 — «Иллеша доттагІал долчарна» яха концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — XX-ча вІашкерен ритмаш.

18.44 — Илле дІаоса Кагерманов МовлахІима.

19.01 — Инструментальни пьесаш.

ПАЙДАНЕ СЕМИНАР

Укх деношка Грознерча хьехархой говзал лакхъеча институте гІалгІай меттах лаьца семинар хилар. Семинаре гІалгІай мотт мел хьехача районашкара хьехархой бар. Царна дагабала баьккхбар Іилмал болхлой а.

Школьни реформаца дуззаденна дар укхаза даь къамаьл. ЛоархІаме йоаца материал юкъера яикха езилга, теоретически кхетамаш аттача меттаца хила дезилга дийцар цига.

ГІалгІай грамматика кхоачамбоацараш белгалдаьхар семинаре мел хинначар. Метта программах лаьца хоадам боллаш къамаьл дир филиала Іилман болхлочо Цицкиева Аас.

І. КОДЗОЕВ, хьехархо.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ.

Хаоттам

Тахан республике гІоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къулба - малхбоалехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьехаш хилеи фегара температура республике 2—7, Грозне 4—6 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоалеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доллаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьехаш хилеи фегара температура бийсана —5 —10, дийнахьа —3 +2 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

АРГІАНАРА НОМЕР

Кепатеха араьннай «Агитатора блокнот» яхача КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропаганда агитацеи отдела журнала тхьаь шоллагІа номер. Из дІайолалый «Толамца чакхдоакххаргда пятилетка дилъагІа шу» аьнна йолча редакционни статьягара.

«Агитаце практика» яхача рубрика вІала кепатехай КПСС Грозненски районна пропаганда агитацеи завеждующе Х. Исаева язъяь «Хьаддаш корта болаши де нахаца къамаьл» цІи йола корреспонденци.

Ишта номер тІа кепатеха я энергетика Деппа хетаяь «Лорае киловатт» яха «Грозэнерго» РЭУ керттерча инженера Ю. Балаанца статья.

Даймехка Сийлахь - боккхача тІема тІа советски халкъо яьккхача Котaлон 40 шу дизара хетаь я исторически Іилмай кандидата М. Каратаевас, Сийлен кхаь орденна кавалерах А. Е. Шилох язъяь «ГІулакха тІа ва салте» яха корреспонденци.

ДоттагІала орден лелаеча Дагестански медицински института КПСС историн политэкономен кафедра заведующе, доцента Н. Дестебенова язъяь «Миллионий болам» яха статья а я журнала тІа.

«Сомий бешамаш лелаяра кхоане» яхача рубрика кІала кепатеха я баьцадаараштен сомий бешамаштен йолча ЧИНИС директора С. Арбиевен профессора П. Лучковен «Ісамашкара сомий бешамаш — промышленни лярда тІа» яха статья.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителе — 2-85-07; белхтоххана секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культуро — 2-64-75; кехаьай — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ00315. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4039.